

TE GAST IN

India

Maak kennis met het échte leven!

TE GAST IN **India**

Samenstelling en redactie

Mariëlle van Bussel

Uitgeverij Informatie Verre Reizen

Colofon

Uitgave

Informatie Verre Reizen VOF

Postbus 1504, 6501 MB Nijmegen

T 024-355 25 34

E info@tegastin.nl

I www.tegastin.nl

Samenstelling en redactie, Mariëlle van Bussel

Eindredactie, Kees van Teeffelen

Foto omslag, Bartosz Hadyniak/iStock.com

Vormgeving, Mike van de Mortel

Druk, 14de druk, februari 2019

ISBN 978-94-6016-089-9

Andere uitgaven TE GAST IN:

Indonesië • Thailand • Myanmar • Vietnam • Cambodja • China • Japan • Nepal • Bhutan • Sri Lanka • Egypte • Marokko • Turkije • Jordanië • Iran • Oman • Israel & de Palestijnse Gebieden • Ethiopië • Tanzania • Namibië • Zuid-Afrika • Costa Rica & Panama • Cuba • Suriname • Peru & Bolivia • Argentinië & Chili • Rusland & Oekraïne • Australië • Nieuw-Zeeland

© 2019 Informatie Verre Reizen VOF

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van de auteurs en de uitgever.

Deze uitgave werd met de meeste zorg samengesteld. Indien deze toch onjuistheden blijkt te bevatten, kunnen uitgever en auteurs daarvoor geen aansprakelijkheid aanvaarden.

Inhoud

Vele werelden in één	5
Mariëlle van Bussel	
Kastelozen roeren zich	11
Mariëlle van Bussel	
Een culinair avontuur	18
Mirjam Letsch	
De levensader van India	24
Johannes Odé	
Sterven aan de Ganges	31
Mariëlle van Bussel	
De strijd tussen goed en kwaad	38
Mariëlle van Bussel	
Bloot in Bollywood	44
Dana van Breukelen	
Cricket als religie	50
Mariëlle van Bussel	
Het grootste festival ter wereld	56
Piet Hermans	
De tijgers zijn terug!	60
Mark Lieffers	
Reisinformatie	69
Verdere informatie	80

Vele werelden in één

Geen land ter wereld is zo divers als India. Van een fonkelnieuwe metro in de miljoenenstad Delhi tot een traditionele ossenkar op het platteland. Van carrièrevrouwen in mantelpakjes tot achtergestelde weduwen in een witte sari. En van tropische palmbomen in het zuiden tot de hoogste bergen ter wereld in het noorden.

Glazen kantoorgebouwen, prachtig groene golfbanen, bolides met geblindeerde ramen, luxe villa's met een groot hek eromheen. Dit is het deel van Delhi waar rijke industriëlen, snelle beurshandelaren en jonge software-yuppen leven en werken. Er zijn theaters, clubs, galerieën en universiteiten. Studenten hangen rond in de weelderige parken, snelle zakenjongens drinken hun espresso voordat ze naar het werk gaan. Taxi's rijden af en aan, maar ook de Delhi Metro Rail – geopend in 2002, een mijlpaal in de geschiedenis van de stad – vervoert dagelijks bijna drie miljoen stedelingen. Het besef dat je hier in een stad bent met ruim 26 miljoen (2016) inwoners, met de daarbij behorende armoede, is ver te zoeken. Het zou net zo goed een metropool als London of Berlijn kunnen zijn.

Op straat zie je weinig *sari's* of *kurta's* (lang wit overhemd), de traditionele kledij voor heel veel Indiase vrouwen en mannen. Wél zie je hier mannen in pakken van Armani of Gucci en vrouwen in elegante jurkjes of broekpakken. Zoals Anjana Satpathy, een jonge moderne vrouw, die haar MBA Bouwkunde haalde en nu als manager in de diamantsector werkt. “Ik groeide op in Orissa,

een deelstaat aan de oostkust, en besloot op mijn achttiende alleen naar de grote stad te vertrekken. Ik heb er altijd van gedroomd om op eigen benen te staan. Dat doe ik nu en daar ben ik trots op.”

Gekrioel van mensen

De diamantsector is een wereldje waarin miljoenen omgaan. Hoe groot is het contrast met een andere wijk in Delhi: Chandni Chowk, één van de oudste wijken. Hier zitten ambachtslieden in donkere ruimtes van een paar vierkante meter hun werk te doen. Sieraden, bezems, houtsnijwerk, je kunt het niet bedenken of het wordt hier gemaakt. De opbrengsten zijn minimaal. Met een handjevol roepies vertrekken de mannen 's avonds naar hun grote gezinnen, die vaak in de sloppenwijken aan de rand van de stad wonen.

De overbevolkte straatjes in Chandni Chowk laten een traditioneel beeld van een Indiase metropool zien. Een gekrioel van mensen, een kakofonie van fietsbellen en claxons, opstoppingen van riksja's, zwart geblakerde gebouwen als gevolg van de smog, een overkill aan zelf beschilderde reclameborden. Maar tegelijkertijd is het een feest van kleuren en geuren. Vrouwen lopen er in de meest kleurrijke sari's, en uit elke hoek van de straat komt wel een geur van specerijen tevoorschijn.

Terug in de tijd

Zeggen dat India een land van uitersten is, is een understatement. Het contrast tussen moderne en traditionele wijken in steden als Delhi en Mumbai is enorm. Waar het ene deel meegaat in de modernisering, blijft het andere deel steken in traditie. Met als gevolg enorme verschillen in inkomen, status en kansen.

Winkelstraat in Chandni Chowk in Old Delhi – Foto: Phipix/Shutterstock.com

Dat contrast is misschien nog wel groter tussen stad en platteland. Zo gauw je de steden achter je hebt gelaten, verschijnt er een andere wereld. Als je een dorp binnen wandelt, zet je direct een stap terug in de tijd. Mannen lopen achter de ploeg die door een os wordt voortgetrokken, vrouwen sjouwen met bundels gras die nog groter zijn dan henzelf. Het water wordt uit de put gehaald, de koe en een paar kippen scharrelen rondom de hut. Het leven in een stad als Delhi is een ver-van-mijn-bed-show voor deze dorpingen. Hier viert traditie hoogtij, hier zie je wél sari's en kurta's. Het leven van een carrièrevrouw als Anjuna is een utopie. Of beter, deze vrouwen durven hier niet eens van te dromen. De meesten weten niet beter dan dat hun taken zich beperken tot het huishouden, de zorg voor de kinderen en het werk op het land. Ook is het voor hen normaal dat ze ondergeschikt zijn aan hun echtgenoot. Een totaal afhankelijk bestaan waar geen ruimte is voor eigen ontwikkeling.

Kinderen worden vaak vroeg van school gehaald en aan het werk gezet. Meisjes worden op jonge leeftijd uitgehuwelijkt en verdwijnen dan, met een bruidsschat, naar de schoonfamilie. Nog steeds is de wens om een jongetje te krijgen daarom groot, illegale abortussen van meisjes-foetussen vinden dan ook regelmatig plaats. Ook al probeert de overheid dat te beperken door een bewustmakingscampagne rondom abortus en het verbod op het maken van een geslachtsbepalende echo.

Eigen inkomen

Maar ook op het platteland grijpen vrouwen de kans om iets aan hun situatie te doen. In steeds meer dorpen verenigen vrouwen zich in zelfhulpgroepen, die vaak begeleid worden door een plaatselijke NGO (niet-gouvernementele organisatie) met meestal opgeleide vrouwen aan het roer. In deze zelfhulpgroepen bespreken en delen vrouwen hun problemen en denken ze na over de manier waarop ze minder afhankelijk kunnen zijn.

Jonge vrouw verdient eigen inkomen met weven – Foto: Mariëtte van Bussel

Er zijn genoeg voorbeelden van vrouwen die dankzij zo'n zelfhulpgroep hun eigen geld zijn gaan verdienen en daarmee zichzelf een *boost* zelfvertrouwen hebben gegeven. De een met de verkoop van geitenmelk, de ander met het opzetten van een kas met medicinale planten en de volgende met de productie van milieuvriendelijke bordjes en schaaltes. Meestal heeft een microkrediet daarbij een rol gespeeld. Met de rente die terugbetaald wordt kunnen andere vrouwen weer lenen.

Hoe kleinschalig ook, het levert iets op. Vrouwen verdienen niet alleen hun eigen inkomen, maar worden zich ook bewust van hun rechten. Hun kinderen krijgen de kans om naar school te gaan, en vaak worden de vrouwen ook op een positievere manier bejegend door hun partners. Zo'n succes sijpelt vervolgens door in het dorp, waardoor andere vrouwen ook geïnspireerd raken om iets aan hun situatie te doen.

Zo verdient Kanagambo, een weduwe in de zuidelijke deelstaat Tamil Nadu, nu haar inkomen met het verkopen van geitenmelk en lammetjes. "Ik kon niet meer voor mezelf en mijn twee kinderen zorgen, omdat ik geen geld verdiende. Als weduwe heb je hier nóg minder kansen dan als getrouwde vrouw. Mijn kinderen moesten daarom in het eethuisje op de hoek gaan werken, en konden niet meer naar school. Sinds ik lid ben van een zelfhulpgroep gaat het beter. Er is een beetje geld, mijn kinderen kunnen naar school en ik hoop dat ik zelfs kan sparen voor hun studie later en hun huwelijk. En het belangrijkste: ik heb geen financiële zorgen meer, ik kan me redden en ben daarom gelukkig."

Voor ieder wat wils

Het contrastrijke India gaat verder dan rijk, arm, man, vrouw, stad en platteland. Qua religies (van hindoes tot moslims, van

jains tot boeddhisten) en talen (zo'n tweeduizend in totaal) is er ook een enorme verscheidenheid waar te nemen. Of neem het landschap en het klimaat. Reis je door het tropische Kerala in het zuiden, dan vaar je over stille wateren, omgeven door jungle-achtige begroeiing. Kies je het meest westelijke deel van Rajasthan, dan bevind je je in de hete woestijn, met hier en daar een nederzetting van lemen hutten. In het noorden doemt een totaal ander landschap op. Hier heersen de Himalaya-toppen, met in de winter bevroren rivieren en afgesloten dorpjes. In de zomer een paradijs voor bergbeklimmers en wandelaars. Een ding is duidelijk: om het cliché 'voor ieder wat wils' kunnen we niet heen.

Kastelozen roeren zich

India functioneerde eeuwenlang met en dankzij het kastenstelsel. Het onderscheid tussen reine en onreine mensen werd in 1950 afgeschaft, maar nog steeds zijn de overblijfselen overal in de samenleving terug te zien. Vooral de jongste generatie onaanraakbaren roert zich tegenwoordig en vecht voor emancipatie.

Wandelend door een dichtbevolkte arbeiderswijk in een miljoenenstad als Delhi of Kolkata valt het meteen op. Honderden of misschien wel duizenden ambachtslieden die druk bezig zijn met het vervaardigen van zo ongeveer alles wat je maar kunt bedenken. Sari's, handvegers, tempelbeeldjes, juwelen, schoenen, ga zo maar door. In hun kleine, donkere werkplaatsen zijn ze van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat bezig met hun handel. Vaak zijn de verschillende ambachten per steegje verdeeld. Tientallen zilversmeden bevolken dan één steegje.

Dat lijkt vreemd, en niet goed voor de verkoop, maar het heeft alles te maken met het kastenstelsel. Een sociaal hiërarchisch systeem, gebaseerd op afkomst, dat de Indiase bevolking opdeelt in allerlei kasten en subkasten. Hoewel het stelsel een paar jaar na de onafhankelijkheid van India in 1947 is verboden, zie je het nog steeds terug in de huidige samenleving. De concentratie van ambachten in zo'n wijk is daar een voorbeeld van. Vroeger waren steden al verdeeld in wijken waarin mensen woonden die hetzelfde ambacht uitoefenden en dus tot dezelfde kasten behoorden.

Brahmanen tijdens het gebed
Foto: Neelsky/Shutterstock.com

Neem bijvoorbeeld de zilversmid: een subkaste van een subkaste van een subkaste die uiteindelijk onder de kaste van de handwerkslieden (*shudra's*) valt, één van de vier hoofdkasten. Behalve de handwerkslieden heb je ook de kaste van de priesters (*brahmanen*), de krijgers (*kshatriya's*) en de handelaren en boeren (*vaisha's*). Er is ook nog een grote groep mensen, een vijfde van de bevolking, die niet in een van deze vier hoofdkasten past: de kastelozen, ofwel de onaanraakbaren (*dalits*).

Heren en aanzienlijken

Over het ontstaan van het kastenstelsel bestaan verschillende theorieën. Een daarvan gaat over de Indo-Europeanen die zo'n 1500 jaar geleden het noorden van India binnenkwamen. Ze noemden zichzelf ariërs, wat in die tijd 'heren' of 'aanzienlijken'

betekende. Deze ‘heren’ wilden zich absoluut niet mengen met de lokale bevolking die ze als onrein beschouwden. Ze bouwden dus nederzettingen die helemaal afgescheiden waren van de rest van de bevolking. Omdat de ‘heren’ de lokale bevolking wél nodig hadden om te overleven, selecteerde men een aantal mensen om huizen te bouwen of bijvoorbeeld de straat te vegen. Hoe lichter de huidskleur, hoe beter het beroep dat hij kreeg, en hoe meer aanzien hij genoot. De basis van het kastenstelsel was geboren. De blanke Indo-Europeanen benoemden zichzelf tot de hoogste kaste van de brahmanen (priesters). Een legende vertelt dat de vier belangrijkste kasten zijn ontstaan uit een oerwezen. Uit de mond kwamen de brahmanen die het meest rein zouden zijn. Uit de armen kwamen de krijgers, uit de dijen de handelaren en boeren, en uit de voeten de ambachtslui.

Discriminatie

Het kastenstelsel kenmerkte zich door ongelijkheid, gebaseerd op reinheid en onreinheid, maar tegelijkertijd waren alle kasten nodig. De samenhang tussen de verschillende kasten en sub-kasten zorgde ervoor dat de Indiase samenleving functioneerde. De een had de ander nodig, de ander kon niet zonder de een. Die afhankelijkheidsrelatie maakte dat ieder zijn plek wist, maar ook in zijn lot moest berusten omdat er geen mogelijkheid was om een treetje hoger op de kasteladder te zetten.

Je werd geboren in een kaste, en bleef daar totdat je doodging. Je trouwde met iemand uit je eigen kaste, en je kinderen werden ook weer geboren in dezelfde kaste, met dezelfde regels wat betreft het werk dat je deed, de partner die je trouwde en het voedsel dat je at. Alleen als je het heel goed deed in je huidige leven, en je alle regels van je eigen kaste volgde, kon je in een

volgens leven in een hogere kaste geboren worden. Elke hindoe gelooft in reïncarnatie, en dus was het zaak dat de som van goede en slechte daden zo positief mogelijk uitpakte.

Zo bepaalde de kaste eeuwenlang hoe iemand functioneerde in de samenleving. Maar omdat er ondertussen ook gediscrimineerd werd, vooral richting de onaanraakbaren, wilde Mahatma Gandhi als eerste iets veranderen. In de jaren veertig van de vorige eeuw stelde hij dat de dalits een betere positie moesten krijgen in de maatschappij. Tot dan toe waren zij veroordeeld tot onrein werk dat niemand anders wilde doen: poep scheppen, lijken verbranden, riolen schoonmaken, ratten vangen.

De hogere kasten wilden niets met de dalits, die onrein zouden zijn, te maken hebben. Als een dalit als schoonmaker in dienst was van een brahmaan, dronk hij water uit een andere beker, sliep hij buiten in het kolenhok en mocht hij sowieso niets aanraken wat eigendom was van de baas. Een dalit mocht ook niet in de schaduw van de brahmaan lopen, omdat hij hem dan zou besmetten. Gebeurde dat per ongeluk toch, dan diende de brahmaan zich meteen te reinigen.

Stad en platteland

Na de onafhankelijkheid van India werd met het aannemen van de grondwet in 1950 het kastenstelsel afgeschaft, evenals de term 'onaanraakbaar'. Er is sindsdien veel veranderd, maar toch blijkt het een diepgeworteld fenomeen te zijn dat moeilijk helemaal uit te roeien is. In de steden is er meer gelijkwaardigheid ontstaan, maar tegelijkertijd wordt de riksjarijder die aangereden wordt door een automobilist van een hogere kaste niet geholpen. En de klusjes die het minste aanzien hebben, worden nog steeds door kastelozen uitgevoerd.

Kasteloze verft kleding – Foto: Paul Prescott/Shutterstock.com

Het verschil is groot met het platteland, waar het oude systeem vaker standhoudt. Verhalen over groepen dalits die buiten de dorpskern moeten wonen en geen gebruik mogen maken van de dorpsput bestaan nog steeds. Of dalits wiens land simpelweg afgenomen wordt, zonder dat iemand er iets tegen kan doen. Aangiftes bij de politie worden niet serieus genomen, rechtszaken leveren zelden een dalit als winnaar op.

Toch roert de bevolking zich steeds vaker. De nieuwe generatie kastelozen wil niet langer als minderwaardig worden beschouwd. Terwijl hun voorouders zich schikten in hun lot, gaan zij nu steeds vaker de strijd aan. Dat leidt hier en daar tot conflicten, wat juist gezien wordt als een teken van emancipatie.

Ook op overheidsniveau is het een en ander gedaan. Allereerst is kastendiscriminatie strafbaar gesteld. Ook is er een quotum vastgesteld voor dalits als het gaat om overheidsbanen, studie-

beurzen en parlamentszetels. Een vastgesteld percentage wordt gereserveerd voor kastelozen, een vorm van positieve discriminatie. In de politiek hebben sommige vertegenwoordigers van de laagste kaste het ver geschopt. Zo was Shri K.R. Narayanan van 1997 tot 2002 de eerste kasteloze president. Ook werd er in 2013 een nieuwe wet aangenomen die het verbiedt dalits in te huren om handmatig poep te ruimen. Zij zouden aan een andere baan geholpen moeten worden, of een gratis beroepsopleiding moeten krijgen.

Met het veranderen van de maatschappij, de globalisering en de economische groei verliest kastendiscriminatie, vooral in de stad, terrein. Dalits zijn vaak nog wel aan hun naam te herkennen als kasteloos, maar in een grote stad weten de mensen lang niet altijd waar iemand vandaan komt en is het makkelijker om in de anonimiteit de afkomst te verbergen.

END THE CASTE
RULE. SHRI NATH.

LICreate/iStock.com

Ontaard

“Wat is je kaste?”

“Hou op, hebben hoeren tegenwoordig ook al een kaste?”

“Maar iedereen is toch in een kaste geboren?”

“Een kind let er bij z’n geboorte toch niet op in welk dorp en bij wie en in welke kaste het geboren wordt.”

“Of je het vertelt of niet, dat moet je zelf maar weten, maar iedereen heeft een kaste.”

“Wat zal ik je zeggen? Ik weet niet hoe vaak ik op een dag van kaste verander, met iedere nieuwe klant wissel ik van kaste, wanneer ik samen ben met een bankier, dan word ik bankiersvrouw, bij een schoonmaker ben ik poetsvrouw, en bij een hoge ambtenaar ben ik een dame, en bij een boef ...”

“Genoeg, hou op. Als je me geen behoorlijk antwoord kunt geven, dan kan ik geen seks met je hebben.”

“Al mijn klanten hebben een kaste, dat heb je zelf gezegd. Dadelijk geef jij je kaste aan mij.”

Hij grabbelde z’n kleren bijeen en maakte dat hij wegkwam.

Auteur: Ramkumar Ghotad. Uit: De bittere waarheid. Zeer korte verhalen uit India. Uitgave: India Instituut Amsterdam. Rozenberg Publishers 2013.

Een culinair avontuur

Nérgens kun je zo lekker, zo gevarieerd en zo gezond vegetarisch eten als in India. Daar waar de koks toveren met geurige specerijen, waar een mooi opgediende thali alleen al een feest is om naar te kijken en waar je echt niet bang hoeft te zijn om ziek te worden van al dat lekkers.

Vroeger, in de hoogtijdagen van de maharadja's, werkten er honderden koks in de paleiskeuken. Zij werden niet alleen aangemoedigd, maar zelfs gedwongen om te experimenteren met ingrediënten. Een chef-kok die de gasten van de maharadja wist te verrassen met een ongebruikelijk en opzienbarend gerecht, kon rekenen op veel lof en een beloning. Het voedsel, tientallen gerechten bij een enkele maaltijd, werd vaak opgediend op gouden en zilveren schalen. Het was heel gebruikelijk om kleurrijke vogels of duiven onder de deksels vandaan te laten fladderen om het verrassingseffect te vergroten.

De recepten werden als geheime staatsdocumenten bewaard. De vrouwen van de maharadja's lieten hun dochters niet in de keuken, bang dat zij na hun huwelijk geheime recepten zouden meenemen naar de schoonouderlijke familie.

Heerlijke snacks

Het zal duidelijk zijn dat bovenstaande extravagante, decadente maaltijden niet vallen onder *street food*, de heerlijke, kruidige, veelal vegetarische maaltijden van de gewone Indiërs. Voor

Snackkar – Foto's: Mirjam Letsch

vrijwel iedere bioscoop in India – en niet alleen daar – vind je een *chaat-wallah*, een verkoper van snacks. Vaak met een *thela*, een handkar op wielen, met een kookstelletje waarop hij de lekkerste dingen vers bereidt, variërend van pinda's geroosterd in heet zand tot *samosa's* (gefrituurd hapje gevuld met bijvoorbeeld aardappel) met een pittige dipsaus.

Een bioscoopbezoek in India is een feest op zich en deze hapjes maken het compleet, want het is de gewoonste zaak van de wereld om lekkernijen mee naar binnen te nemen. Maar ook als je niet naar de film gaat, zijn de snacks van de *chaat-wallah* niet te versmaden. Het woord *chaat* komt van het werkwoord *chaatna*, wat 'likken' betekent. En ja, je zult je vingers aflikken bij deze hapjes met kruidige, kleverige chutneys. Letterlijk en figuurlijk.

Tijdens mijn eerste reis naar India had ik al snel geleerd hoe ik *alu ki tikki*, overheerlijke, kruidige aardappelkoekjes, in het Hindi kon bestellen. Vaak geserveerd op een tot bordje gevouwen gedroogd bananenblad met zo'n ouderwets houten ijslepeltje en het allerlekkerst met een zoete chutney, een beetje yoghurt en een handjevol kikkererwten. In Varanasi at ik ze ook wel eens tussen twee witte boterhammen, '*double roti*' genoemd (dubbel brood), duidelijk een culinaire invloed van de Britten die *sandwiches* met 'iets ertussen' introduceerden in India. Deze worden op de Indiase menukaart ook wel eens aangeduid als '*sandwiches*', maar dat is dan weer heel iets anders! Zonder brood zijn ze trouwens echt lekkerder, maar dan wel met een échte *chai* (thee) of een gekoeld biertje.

India is het walhalla voor vegetariërs. Nergens weet men zulke heerlijke combinaties te maken, zo te spelen met verschillende *masale* (specerijen). Een *thali*, het vaak ronde bord van roestvrijstaal waarop kleine bakjes (*katori*) met verschillende gerechten staan, is in mijn smaak de perfecte, complete maaltijd. Het bevat een uitgebalanceerde hoeveelheid proteïnen, koolhydraten en vetten: belangrijke bouwstenen voor ons lichaam. Afhankelijk van het restaurant (vegetarisch of niet-vegetarisch), de regio en de grootte van je bestelling zal er brood op je bord of bananenblad (in het zuiden) liggen (*roti*, *chapati*, *naan* of *puri*), een bakje rijst, groenten met geurige specerijen, melkproducten (yoghurt of *raita*) en een aantal bijgerechten, zoals een chutney, *papad* (knapperige dunne cracker van linzenmeel), of een salade. Vaak ligt er ook al een *mithai* op je bord: een heel zoet hapje dat aan het eind van de maaltijd gegeten wordt. Niet iedereen in India eet vegetarisch, al is het wel de norm. Vooral de welvarende middenklasse eet tegenwoordig vaker vlees of vis. Maar ook lang geleden werden er in India wel degelijk koeien en stieren aan de goden geofferd, waarna het vlees gegeten werd. Het slachten van koeien die melk produceren is echter altijd verboden geweest. In de wetten van Manu (een verzameling oude teksten met leefregels voor hindoes) werd het eten van vlees niet verboden, maar de strikte vegetariër zou beloond worden met ‘veel goeds’.

Men vond ook dat koeien zoveel bruikbare producten leveren – denk aan melk, boter, brandstof in de vorm van gedroogde koeienmest of boter voor het branden van lampjes – dat het alleen al uit praktische overwegingen beter was om ze niet te slachten. Het niet eten van rundvlees werd de religieuze norm en de koe is ‘heilig’ in India.

Dat neemt niet weg dat er in Indiase steden duizenden koeien vermagerd en ernstig verwaarloosd door de straten zwerven. Als ze een ‘bolle buik’ hebben, wil dat niet zeggen dat het ze goed gaat. Integendeel, dan zitten ze boordevol plastic. Afval. Gedumpt door diezelfde religieuze hindoes en opgegeten door koeien die niets anders te eten vinden dan zwerfvuil en afval. Gelukkig zijn er in India steeds meer initiatieven om plastic zakken te verbieden.

Ook Mahatma Gandhi heeft zes jaar geen melk gedronken omdat hij het als een niet-vegetarisch product beschouwde. Toen hij echter ernstig ziek werd en op doktersadvies melk moest drinken, drong zijn vrouw Kasturba erop aan dat hij dan in hemelsnaam geitenmelk nam om aan te sterken. ‘De wil om te leven was sterker dan trouw aan de waarheid’, schreef hij droevig in zijn memoires.

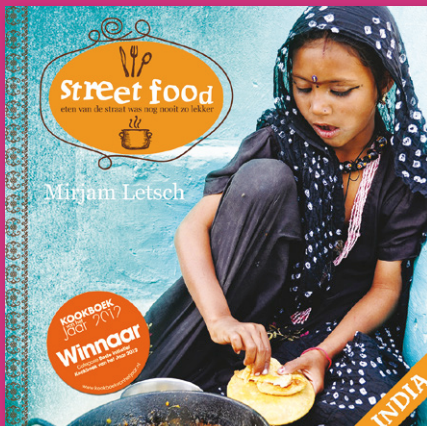
Eten van de straat

In reisgidsen wordt vaak geadviseerd om juist niet ‘van de straat’ te eten. Om de *dhabba*’s (eetgelegenheden langs de weg) en de snackkarren links te laten liggen als je niet ziek wilt worden. Mijn ervaring is anders. Als je daar eet waar het eten vers bereid wordt (min of meer waar je bij staat), loop je minder kans om ziek te worden dan in restaurants waar je geen zicht hebt op de keuken. Drukbezochte wegrestartantjes waar de hele dag door *dal* (linzen), *palak paneer* (spinazie met verse kaas), *chapati* (ongedesemd brood) en rijst besteld worden, zijn plekken waar ik zelden of nooit last van mijn darmen kreeg. Hetzelfde geldt voor de vele maaltijden die ik bij mensen thuis at: vers en vegetarisch. Als je kraanwater en vlees weglaat uit je menu, beperk je de kans om ziek te worden al aanzienlijk.

Van chapati tot biryani

Niet alle kleine restaurants hebben menukaarten in het Engels. En ook niet alle obers spreken Engels. Vandaar hierbij enkele gerechten die vaak geserveerd worden. Wat dacht je van *biryani* (gekruid rijst met groente of vlees), *paratha* (gelaagd brood), *dal* (dikke soep van peulvruchten), *rajma* (gerecht van rode nierbonen), *kheer* (zoete rijst met gedroogd fruit), *dum aloo* (aardappelcurry) en *chicken tikka* (gekruid kipstukjes zonder bot)? Vind je het eten net te pittig? Blus dan met een beetje yoghurt of *raita*. Heb je toch last van je darmen gekregen? Geef ze rust met een beetje gekookte rijst en niet te sterke zwarte thee. Maar geniet vooral van al het lekkers dat India te bieden heeft. Naast alle andere indrukken, is een reis naar India een culinair avontuur!

Het boek **Street Food India** bevat een bonte verzameling eenvoudige vegetarische recepten. Makkelijk zelf thuis te maken. Voedzaam, gezond, slank en kleurrijk (Uitgave: Letsch & de Clercq Visuals).

Johannes Odé

De levensader van India

Reizen met de trein in India is een belevenis apart. Eén of twee dagen treinen om je bestemming te bereiken is niet vreemd. Stap in, dompel je onder in de mini-samenleving die treincoupé heet en stap uit met een voldaan gevoel. Een hele ervaring rijker.

Ze liggen te slapen tegen hun bagage, spelen een kaartspel, koken een maaltijd op een primus, kijken naar videoclips van Hindi-films op hoog opgehangen tv-monitoren of lezen rustig een krantje. Honderden passagiers bivakkeren op de stenen vloer van de hal van het hoofdstation van Mumbai. Ze wachten op hun (vertraagde) trein, hebben hun aansluiting gemist, of

willen op tijd zijn om, zodra de trein binnenrolt, de weinige ongereserveerde plaatsen te kunnen bezetten.

Met een reservering op zak voor de trein naar Bangalore stappen we over de mensen heen. De man in rode kiel die onze bagage op z'n hoofd draagt, kunnen we nauwelijks bijbenen. Op een groot bord op het perron hangen de computeruitdraaien van gereserveerde plaatsen. Onze namen en slaapplekken staan op de lijst van wagon F1. Op de wagon is dezelfde lijst opgeplakt. De kruier is ons voorgegaan en laat de tassen van z'n hoofd glijden en kijkt ons vragend aan. Dan zien we pas zijn gerimpelde schonkige gezicht. Hij moet zeker zestig zijn. Tot zijn tengere benen het begeben, zal hij dit werk moeten blijven doen. Een extra fooi neemt hij met een bijna tandeloze glimlach aan. We reizen in een *3-tier wagon*, wat wil zeggen dat je met z'n drieën boven elkaar slaapt.

Tijdens het ochtendgloren zijn alle passagiers aan boord gekomen. Tassen en koffers voorzien van hangslotjes zijn onder de zitbanken weggeschoven. De reis van 1210 kilometer naar Bangalore kan beginnen. De trein rijdt langs krottenwijken die zo dicht langs het spoor staan dat je de huisjes bijna kunt aanraken. Vrouwen doen de was voor hun deur en gehurkte kinderen gebruiken de spoorlijn als openbaar toilet. Uit de voorbijrazende forensentreinen hangen mannen en vrouwen gevaarlijk ver uit de open deuren.

Pas na een uur zien we de eerste groene heuvels en grazende waterbuffels. Het wordt al gauw warm. Een paar mannen verwisselen hun pantalon voor een dunne *dhoti* (een omslagdoek) en hun overhemd voor een *kurto* (een lang wit hemd). De rammelende ventilatoren aan het plafond geven enige verkoeling. Aan het open raam zit je nog het koelst.

Contact met medereizigers

Reizen met de trein is dé manier om enorme afstanden in India af te leggen. Indiërs reizen rustig tweeduizend kilometer om een bruiloft of crematie van een familielid bij te wonen, of om een bedevaartplaats te bezoeken. Kleine handelaren gebruiken de trein om hun producten naar de markt te brengen. Vooral de stoptreinen kunnen afgeladen vol zijn. De reizigers nemen van alles met zich mee: schapen, kippen, manden vol vis, brandhout, bussen verse melk, stoffen, steenkolen, groenten, fruit en kunstnijverheid.

Het in de Britse tijd aangelegde spoorwegnet van 67.000 kilometer verbindt bijna alle delen van India, waardoor mensen en goederen over het hele subcontinent vervoerd kunnen worden. Niet voor niets worden de spoorwegen de levensader van India genoemd.

Veel buitenlandse toeristen reizen eerste klas. Ze komen dan voornamelijk in contact met andere buitenlanders en zakenlieden. Wil je India echt leren kennen, dan moet je tweede klas reizen, zoals wij nu doen. Binnen de kortste tijd knopen medereizigers gesprekken met ons aan en weten zowel de mooie kanten als problemen van India breedvoerig uiteen te zetten. We krijgen meegebracht eten aangereikt dat we niet mogen weigeren. En voor we het weten worden we uitgenodigd om bij hen thuis langs te komen. Vervolgens worden de in India onmisbare visitekaartjes uitgewisseld, die vervolgens weer volop gespreksstof opleveren over werk, familie en woonplaats.

Ook voor Indiërs zelf zijn treinreizen een ontdekkingsreis in eigen land. Ze ontmoeten mensen die andere Indiase talen spreken, ander voedsel eten, andere goden aanbidden en anders gekleed gaan. Tijdens de reis komen regelmatig artiesten,

Open ramen en deur zorgt voor verkoeling – Foto: Mirjam Letsch

schoenpoetsers, handelaren en werkende kinderen de wagon binnen. Een man draait puntzakjes van schoolschriftblaadjes waarin hij geroosterde kikkererwten verpakt.

Blinden, kinderen en gehandicapten zingen religieuze liederen en populaire filmhits. Een man heeft zijn hele lijf vol gehangen met kettingen en sloten, kinderen vegen de vloer voor een roepie, een speelgoedverkoper demonstreert z'n assortiment als een echte standwerker, dorpskinderen verkopen fruit en zelfs kleermakers komen langs om kleding en tassen te repareren.

Avond in de trein

Zodra de trein een station binnenrijdt, horen we de schelle stemmen van theeverkopers: *'tsjaaj, tsjaaj'*. Ze komen met

Fruitverkopers op het station van Varnasi – Foto: Gary Martin/iStock.com

zoete melkthee langs de ramen. Maar daar blijft het niet bij. Het station is als een markt met kooplui die hun waar aanprijzen. Ze verkopen fruit, limonade, versgebakken omelet met toast, gefrituurde pannenkoeken, bananen, appels, mandarijnen, opblaas-kussens en lakens om onder te slapen. Ook kranten, boeken en tijdschriften worden aan het open raam van de trein verkocht. Tijdens de tussenstop is er alle tijd om over het perron te wandelen. Passagiers vullen hun waterflessen aan de kraan en verdringen zich om de eetstalletjes. Koeien eten de gevallen etensresten van de vloer. Bij een ongereserveerde wagon proberen mensen zich naar binnen te wringen terwijl ze elkaar verrot schelden. Door de spijlen van de kleine ramen heen zien we hoe vol het binnen is. Er zitten zelfs mensen naast elkaar in de bagagehouders boven de houten banken. Tegen de avond komt een man in grijs uniform langs en vraagt wie er *dinner* wil. We kunnen kiezen tussen *vegetarian* of *non-*

vegetarian. Het eten wordt gekookt in de keukenwagon, de *pantry car*. We kunnen even een kijkje nemen. Een kruidige, prikkelende geur vult de slecht verlichte ruimte. Een gigantische pan met rijst staat te pruttelen op een gasbrander, kippen worden in kleine stukken gehakt, bolletjes deeg worden uitgerold tot *chapati's* en groenten worden klein gesneden. De vegetarische thali's zijn het populairst: rijst, linzensoep, gestoofde kruidige groenten, *pickels* en *chapati's* op een aluminium of roestvrijstalen plateau met vakjes. Als er geen *pantry car* meerrijdt, kun je toch een verse warme maaltijd krijgen. De ober geeft dan de bestelling door aan de stationschef op het volgende station. Die belt dan op naar de keuken van het daaropvolgende station. Daar aangekomen brengen ze het versgekookte eten in de trein.

Naar bed

Na het avondeten gaat bijna iedereen direct naar bed. De rugleuning van de bank wordt omhoog geklapt en vormt het middelste bed. Onze medepassagiers maken zich klaar om te gaan slapen. Ze maken hun koffers en tassen met kettingen en hangsloten vast aan de spijlen van de bedden om te voorkomen dat ze 's nachts worden gestolen. De burens rollen een matras uit compleet met lakens, een kussen en een deken. Bijna iedereen slaapt in z'n kleren.

Het licht gaat uit. De blauwe nachtlampen blijven branden. De conducteur sluit de wagondeuren af, zodat er niemand meer naar binnen kan komen. Iedereen kan rustig gaan slapen. Na tien uur hoor je nog slechts het geraas van de trein en de ventilatoren. Soms staat de trein een half uur stil in een zwart landschap waarin krekels een oorverdovend geluid maken. Op

tussengelegen stations worden we gewekt door geklop tegen het onderstel van de wagon, het geroep van de thee- en limonadeverkopers en de stem van de omroeper.

Bij zonsopgang is iedereen al op. Aan het fonteintje bij de toiletten poetsen we onze tanden. Onze mannelijke medereizigers rochelen en proesten ongeneerd: ze schrapen hun tong tot diep in hun keel. Het is een rituele plicht voor hindoes om de mond zeer grondig te reinigen.

Nog voor de trein tot stilstand is gekomen stormen de kruiers in rode kielen de wagon binnen. De gemoedelijkheid van de passagiers is bruusk verstoord. Nerveus wordt onderhandeld met de kruiers en iedereen lijkt tegelijk de trein te willen verlaten.

Na 26 uur reizen zijn we aangekomen in Bangalore, ruim 1200 kilometer van Mumbai. Met stof tot onder de kleren en verdoofd in het hoofd van het treingeraas verlangen we naar een verkoelende douche en schone lakens.

De bedden in de treincoupé zijn uitgeklaapt – Foto: Johannes Odé

Sterven aan de Ganges

Varanasi is de heiligste stad voor hindoes. Sterven of gecremeerd worden aan de rivier de Ganges is voor hindoes de toegangspoort tot een beter volgend leven. Een intrigerend schouwspel dat ook iets moois heeft.

Een mysterieuze nevel hangt boven de Ganges, het is nog doodstil zo vroeg in de ochtend. Het geluid van de houten roeipanen die het gladde wateroppervlak raken overheerst. Op de oevers doen enkele yogi's hun oefeningen, zwervers zoeken naar etensresten, een hond snuffelt mee. Een boottochtje op de Ganges, dé heiligste rivier van India, is een belevenis voor alle zintuigen. Zeker bij het krieken van de dag.

Varanasi ontwaakt, het leven op en rondom de *ghats*, de trappen naar de rivier toe, begint. Mannen komen naar de Ganges om zich te baden, vrouwen gaan kopje onder met sari en al. De was wordt gedaan, gordijnen en beddengoed uit de hotelletjes liggen meters achter elkaar te drogen. Koeien wandelen er op hun dooie gemak tussendoor. Ze drinken water uit de Ganges, en doen tegelijk hun behoefte. Kinderen spelen cricket aan de waterrand, gelovigen bidden in opperste concentratie.

Volg je de Ganges naar het noorden, dan kringelt op een gegeven moment de rook je tegemoet, omringd door een zware geur van sandelhout en verbrande menselijke resten. Hier, bij Manikarnika Ghat, worden 24 uur per dag de lichamen van overleden

hindoes gecremeerd. Het is een van de oudste en heiligste ghats langs de Ganges. Richting het zuiden is er nog één, samen zorgen ze ervoor dat er dagelijks zeker tweehonderd verbrandingen plaatsvinden in Varanasi.

Tien stapels hout liggen klaar voor gebruik. Op sommige stapels ligt al een lichaam, andere worden nog opgebouwd. Aan de rivier liggen twee lichamen in rode doeken te wachten, overal ligt as, hier en daar een restje bot dat niet verbrand is. Familieleden, alleen mannen, staan erbij en kijken ernaar. Mannen uit de alleraagste kasten, de onaanraakbaren, doen het werk. Ondertussen worden nieuwe lichamen op bamboe-brancards door de nauwe en drukbevolkte steegjes naar beneden gedragen.

Heiligdom

Varanasi, en in het bijzonder de Ganges, is voor hindoes het heiligste der heiligen. Duizenden pelgrims komen dan ook naar de rivier om hun zonden weg te wassen. Een bad in de Ganges spoelt slecht karma weg, en belooft een beter volgend leven. Het leven is voor hindoes een cyclus van doodgaan en opnieuw geboren worden, totdat een staat van verlichting is bereikt. Sterven in Varanasi is dé manier om dat voor elkaar te krijgen. Wie genoeg geld heeft, komt naar deze stad om hier de laatste adem uit te blazen.

De crematie aan de oever van de Ganges is dan ook een hoogtepunt in het leven van een hindoe. Natuurlijk, er is verdriet, maar tegelijkertijd is doodgaan onderdeel van het leven, en als dat hier mag gebeuren, is dat alleen maar mooi. Voor Westerse toeristen blijft het een fascinerend schouwspel dat aan de ene kant nieuwsgierigheid wekt, maar aan de andere kant iets lugubers heeft. Maar hoe gek het ook klinkt, je went er aan.

Toen ik voor het eerst Varanasi bezocht, was ik erg huiverig om de *burning ghats* te bekijken. Ik kon urenlang langs de Ganges flaneren, maar de crematieplaatsen wilde ik het liefst ontwijken. Want doodgaan was maar eng. Uiteindelijk won de nieuwsgierigheid het en bekeek ik op gepaste afstand wat er zoal gebeurde. Het voelde zo onwerkelijk. Toen ik jaren later terugkwam, vond ik het al een stuk minder vervreemdend. En weer later ging ik het eigenlijk wel mooi vinden, zo'n crematie in de open lucht. Doodgaan in z'n puurste vorm.

Geen tranen

Natuurlijk is de dood ook hier omgeven door veel rituelen. Zo zul je nooit een vrouw zien rondom de brandstapel. Vrouwen huilen te veel, zo vindt men, en dat is verwarrend voor de ziel van de dode die op die manier verstoord wordt tijdens zijn weg naar een ander leven. De mannelijke familieleden begeven zich wel naar de burning ghat, de oudste zoon van de overledene speelt de belangrijkste rol.

Dat is al begonnen tijdens het stervensproces. De zoon, of een ander mannelijk familielid, giet tijdens het sterven een druppel water uit de Ganges in de mond van de stervende. Water is het symbool van leven, vergankelijkheid en oneindigheid. Daarna legt de zoon een blad van de heilige tulsie-boom in de mond. Eenmaal overleden moet het lichaam zo snel mogelijk terugkeren naar de oerbron, met de vijf elementen water, vuur, ether, lucht en aarde. Dat is ook de reden waarom hindoes gecremeerd worden en niet begraven.

Op de dag van de crematie scheert de oudste zoon, de zogenaamde 'hoofdrouwende', zijn hoofdhaar af. Hij moet namelijk helemaal rein zijn, en vrij van zonden, die volgens het hindoe-geloof vooral in de hoofdharen huizen. De komende dertien dagen, na de crematie, zal hij onrein zijn vanwege zijn contact met de dood. Hij mag dan niemand aanraken en zeker niet naast zijn vrouw slapen.

Onderhandelen

Boven aan de trappen is het altijd een drukte van jewelste. Bergen hout liggen opgestapeld. Hier onderhandelt de familie van de overledene met de houtverkopers over de hoeveelheid hout die men nodig denkt te hebben. En belangrijker, die men kan betalen. Op grote weegschalen wordt het hout precies afgewogen, zo'n driehonderd kilo per lichaam, en de prijs bepaald. Terwijl het hout beneden gestapeld wordt door de onaanraakbaren, dompelt de familie het lichaam één keer helemaal onder in het heilige water van de Ganges.

De oudste zoon, in witte kleding, zal het vuur aansteken. Niet met een aansteker of lucifers, maar met een fakkel die aangestoken is met behulp van een traditioneel vuur dat al meer dan vijfduizend jaar onafgebroken brandt in Varanasi. Met de fakkel in de hand loopt hij vijf rondes om de brandstapel, die weer die vijf elementen symboliseren. Als het vuur pakweg een uur brandt, breekt de schedel, en kan de ziel het lichaam verlaten. Dat is het moment voor de familie om op een andere plek in de Ganges een ritueel bad te nemen. Als het lichaam helemaal tot as is vergaan, verzamelt de familie de asresten en strooit ze uit over de rivier.

Soms liggen er nog resten van het lichaam. Zo schijnen de heup en de borstkas moeilijk te branden. Maar het kan ook zo zijn dat er niet genoeg hout was, vanwege het krappe budget van de familie, en dat het lichaam dus niet helemaal verbrand is.

De overblijfselen verdwijnen dan in de rivier. Net zoals er soms een gouden tand of armband over het hoofd is gezien tussen de asresten. Kinderen vissen ze maar al te graag met magneetjes uit het water. Sowieso worden sommige lichamen, verzawaard met een steen, in de Ganges achtergelaten. Zwangere vrouwen,

Hindoes nemen een bad in de Ganges – Foto's: Pal Teravagimov/Shutterstock.com

kinderen onder de tien jaar en *sadhoes* (heilige mannen) hoeven niet gecremeerd te worden omdat ze al rein zijn, en mensen die zijn overleden aan lepra, de pokken of een slangenbeet mogen het niet omdat ze juist té onrein zijn.

De laatste jaren komt er steeds meer commentaar vanuit milieu-groeperingen. De crematies kosten veel te veel bos, en vervuilen daarnaast ook de Ganges, die toch al uitgeroepen is tot meest vervuilde rivier ter wereld. De overheid heeft daarom verschillende crematieovens laten bouwen in Varanasi. Maar de meeste mensen geven de voorkeur aan de traditie en blijven hun dierbaren aan het water cremeren.

Wees terughoudend en toon respect

Behalve dat hier een van de belangrijkste momenten in het leven van een hindoe plaatsvindt, is Manikarnika Ghat ook een toeristische attractie. De hele dag door komen toeristen kijken naar de brandstapels. Op zich hebben de Indiërs er geen moeite mee dat hun rituelen gadeslagen worden, maar ze verwachten wel terughoudendheid en respect. Houd daarom afstand en maak vooral geen foto's van de crematies. Verwarrend is wel dat sommige Indiase ondernemers aanbieden om je tegen betaling met een bootje dichterbij de *burning ghats* te loodsen, foto's te maken en zelfs shirtjes verkopen met de opdruk '*Come and die in Varanas*'. Met deze lieden kun je dan ook beter niet in zee gaan.

Mariëlle van Bussel

De strijd tussen goed en kwaad

India is het land van de festivals. Alleen op de hindoe-kalender staan er al 174. De meeste worden in huiselijke kring gevierd, een enkele in het hele land en zelfs daarbuiten. Diwali en Holi, het lichtjesfeest en het kleurenfestival, gaan allebei over de strijd tussen het goede en het kwade. Maar ook over verbinding tussen al die bevolkingsgroepen en -lagen in dat enorme land.

Terwijl overdag de stad Madurai, in de zuidelijke staat Tamil Nadu, nog een mierenhoop lijkt waarin auto's, riksja's, olifanten, fietsers en voetgangers door elkaar heen krioelen, is het deze avond in november ineens opvallend rustig. Of beter gezegd, sereen. Wandelend door de straten en steegjes zijn overal lichtjes te zien. Voor elke voordeur, en op elke deurdrempel, brandt een lampje. In de rijkere wijken elektrische lampjes, in

de minder welgestelde buurten nog de traditionele kleigebakken lampjes met geklaarde boter (*ghee*) erin. Hier en daar is vuurwerk te horen en te zien, maar het échte geknal moet nog losbarsten.

Het is Diwali, ofwel het lichtjesfeest, een festival dat vijf dagen duurt met de derde dag als hoogtepunt. Het is de overwinning van het licht op de duisternis, van het goede op het kwade, van kennis op onwetendheid. Mensen maken hun huizen grondig schoon, renoveren soms zelfs hun complete woning en versieren het uitbundig. Het is een warm welkom voor de godin Lakshmi, de godin van weelde en voorspoed. Soms zie je zelfs kleine voetstappen van rijstmeel die de godin naar binnen moeten leiden. De lampjes blijven de hele avond branden.

Regionale accenten

Diwali – in het zuiden van India Deepavali genoemd – is een van de weinige feesten die in heel India gevierd wordt, maar wel met eigen accenten per regio. Centraal staat de godin Lakshmi, die in veel gezinnen wordt aanbeden. De vrouw des huizes plakt een rode *tilak* (stip) op het voorhoofd van haar man, hangt hem een guirlande van bloemen om en bezingt hem met een lied voor een lang en gelukkig leven. Omgekeerd geeft de man zijn vrouw liefst een duur cadeau. In Zuid-India vereert men tijdens Diwali de koe omdat zij gezien wordt als de incarnatie van Lakshmi. Op andere plekken wordt de godin juist geëerd door het offeren van *mithais*, zelfgemaakt snoep. Duizenden jaren geleden schijnt het lichtjesfeest al zijn intrede gedaan te hebben in de agrarische samenleving. Het festival was toen het teken dat de oogst voltooid was.

De boeren hoefden zich geen zorgen meer te maken over voldoende voedsel, en dus kon er iets gevierd worden. Er zijn ook legenden die het ontstaan van Diwali verklaren. Zo verhaalt de Ramayana, één van Indiaas meest bekende legenden, dat de terugkeer van de god Rama en zijn vrouw Sita na veertien jaar ballingschap gevierd werd met een lange rij lichtjes in hun woonplaats Ayodhya. Demon Ravana was verslagen, het goede had het kwade overwonnen.

Holi, het kleurenfestival

Diezelfde overwinning is ook de reden dat een ander groot festival in India jaarlijks gevierd wordt: Holi. Ofwel, het kleurenfestival,

waar iedereen, jong, oud, arm, rijk, hindoe of niet-hindoe, elkaar water toegooit met kleurstoffen erin. Foto's rondom Holi gaan vaak de wereld rond: menigtes in allerlei kleuren, gezichten als ware kunstwerken, maar vooral uitbundigheid. Het plezier spat er vanaf.

Holi is eigenlijk een combinatie van een lentefeest, de strijd tussen goed en kwaad én een nieuwjaarsfeest. Het wordt volgens de hindoekalender op de dag na volle maan van de maand Phaalguna gevierd, meestal in maart of april, wat meteen het begin van een nieuw jaar is. De zon laat zich voluit zien, wat het gemoed van de bevolking positief beïnvloedt, de natuur komt tot bloei en de landbouwgronden worden ingezaaid. Symbool daarvoor staat het planten van een stekje van de Rearh-plant. De weken voorafgaand aan het Holi-feest verschijnen er op de markten steeds meer fotogenieke piramides van poeder in allerlei kleuren (*gula*). De laatste avond voor het festival wordt op allerlei plaatsen het kwaad verbrand. Stapels hout en takken vormen hoge brandstapels, waarop Holika – de belichaming van het kwaad – vernietigd wordt. Ondertussen zingen de bezoekers speciale Holi-liederen en lopen rondjes rondom de brandstapel totdat Holika compleet uitgebrand is. Als de as afgekoeld is, en de *pandit* de volgende dag zijn ochtenddienst heeft uitgevoerd, kan het strooien met gekleurd poeder en water beginnen. De hele dag en tot laat in de nacht wordt er gegeten, gedronken, gedanst en gezongen. Kinderen gooien met ballonnen gevuld met gekleurd water. Er zijn speciale Holi-*songs*, speciale Holi-lekkernijen en een speciaal Holi-drankje, in de vorm van *bhang* (een aftreksel van hennepblaadjes). Aan het eind van de dag loopt niemand meer rond in een wit shirt: niet alleen de natuur, maar ook de mens staat in bloei!

De legende van Holika

Het kwaad, in de persoon van Holika, staat centraal in de legenden rondom het ontstaan van het Holi-feest. Koning Hiranyakashyap wilde dat iedereen in zijn koninkrijk hem aanbad, maar juist zijn zoon Prahlad weigerde dat. Hij richtte zijn aandacht op een andere god: Lord Naarayana. De zus van de koning, Holika, bedacht een oplossing. Zij zou samen met Prahlad de brandstapel beklimmen om een offer te brengen aan de god Vishnu. Zij zou er ongeschonden uitkomen, vanwege een speciale gave, hij zou tot as vergaan. Zo was het plan. Maar eenmaal op de brandstapel gebeurde het tegenovergestelde: Holika stierf, Prahlad overleefde. En zo werd het Holi-feest geboren, als bezinningsdag over het goede en het kwade. Dat het feest al eeuwen oud is, blijkt uit verschillende inscripties in tempels her en der in India.

Net zoals Divali heeft ook Holi een verbindende kracht. Juist omdat mensen deze dag onherkenbaar gekleurd door het leven gaan, vallen alle grenzen weg tussen groepen en is iedereen gelijk. Behalve dat het feest een culturele en sociale dimensie heeft, wordt ook gezegd dat Holi biologisch gezien belangrijk is. Dansen, zingen en feesten, even uit je dak gaan, je eigen grenzen overschrijden, maakt het luie winterlichaam actief. De cellen vernieuwen, het lichaam verjongt.

Moderne tijd

Hoewel tradities in India vaak een lang leven beschoren zijn, doet ook hier de moderne tijd haar intrede. En net zoals Kerstmis in Nederland ingeboet heeft aan de traditionele betekenis, en mensen het vooral aangrijpen om uitgebreid te dineren en elkaar cadeaus te schenken, zo is Divali in India ook uitgegroeid tot een commercieel festijn. Althans, onder rijkere lagen van de

Indiase studenten laten toeriste kennismaken met Holi – Foto: Natalia Deriabina/ Shutterstock.com

bevolking. Winkels hangen al weken vol met glitter en glamour, cadeaus moeten vooral duur en uniek zijn. Een doosje zelfgemaakt snoep, zoals dat vroeger geschonken werd, is niet goed genoeg meer.

Holi is zelfs het rijk van entertainment binnengegaan. Niet zo zeer in India, hoewel daar ook een groot festival voor de Taj Mahal gehouden werd, maar juist elders in de wereld. Vooral in Europa worden er sinds enkele jaren op grote schaal Holi-dance-festivals gehouden, ook in Nederland. Niet op de nieuwjaarsdag van de hindoes, maar op een willekeurige zomerdag. Het gooien met het kleurenpoeder, drinken en dansen, daar gaat het om. Het idee dat iedereen gelijk is speelt op de achtergrond mee. De overwinning van het goede op het kwade staat minder centraal. In India blijft ondanks de moderne tijd de boodschap centraal staan, zo zeggen veel Indiërs: het is een tijd van geven en delen. Maar ook van elkaars fouten vergeven, samen zijn én even stilstaan bij je eigen mooie en minder mooie daden.

Dana van Breukelen

Bloot in Bollywood

Bollywood-films tonen de laatste jaren steeds vaker controversiële thema's. Ook op het gebied van seksualiteit en relaties. In de Hindi-cinema is steeds meer bloot te zien en verliezen de sari's het van de korte rokjes. Geen onschuldige liedjes meer met dartelende paartjes in de bergen van Zwitserland, maar broeierige scènes in New Yorkse clubs en veel bloot op het strand. Ook al zijn de films soms wat kort door de bocht, het maakt de taboes wel beter bespreekbaar.

De heldin knippert met haar ogen, raakt bijna de lippen van de filmheld aan en precies op dat moment komen er twee bloemen in beeld die naar elkaar toebuigen. Of de acteurs barsten uit

in gezang op een bergtop. Twee bloemen die elkaar aanraken. Twee vogeltjes. Een bloemetje en een bij. Zo werd in de traditionele Bollywood-films de kus tussen twee geliefden verbeeld. De held en heldin verklaren elkaar de liefde met filmliedjes waarin veel meer wordt verteld dan met een enkele kus. Poëtische teksten, dromerige landschappen en vele danspases. Het hoorde er allemaal bij. Deze traditionele Bollywood *love stories* worden nog steeds gemaakt en hebben een trouw publiek in India. De mensen die hier op af komen zien graag de traditionele Indiase waarden en normen terug op het scherm. Expliciete liefdesscènes zijn voor hen taboe.

Intrede van de kus

Tot eind jaren negentig werd er nauwelijks een kus vertoond in Bollywood-films, maar inmiddels heeft die zijn intrede gedaan in de Indiase filmwereld. Toch blijft kussen in de film ook nu nog een gevoelig thema en een hartstochtelijke zoen kon tot voor kort heel wat commotie teweegbrengen. In 2006 bijvoorbeeld werden de actrice Aishwarya Rai en acteur Hrithik Roshan voor de rechter gedaagd vanwege een te passionele kus in de film *Dhoom 2*.

Als je de huidige Indiase films mag geloven zijn relaties en seksualiteit niet meer hetzelfde als een tiental jaar geleden. Weliswaar worden nog steeds films vertoond met de klassieke thema's, zoals de hindoe-moslim relatie of de liefde tussen een meisje uit de upper class en een stoere motorheld uit de achterbuurt. Maar de laatste jaren verschijnen er ook steeds meer films waarin controversiële liefdesthema's aan de orde komen. De moderne relaties en taboes waar de Indiase samenleving nog niet helemaal klaar voor is, spelen nu al wel in de bioscoop.

Zoals *Love Aaj kal*, een film waarin een liefdesverhaal van vandaag (*aaj*) naast dat van gisteren (*kal*) wordt vertoond. De liefde van nu gaat over een modern stel dat elkaars vrijheden niet wil inperken. Hun lange afstandsrelatie speelt zich af in New Delhi en Londen met MTV-achtige videoclipps. Het verhaal van gisteren gaat over liefde op het eerste gezicht, waarin nauwelijks woorden worden gewisseld, in het Punjab van de jaren zestig. De held reist duizenden kilometers om alleen het gezicht van zijn geliefde te zien, en gaat het gevecht aan met haar familie om haar vervolgens te kunnen trouwen.

In de film *Teri meri kahaani* wordt hetzelfde recept nogmaals toegepast. We zien moderne geliefden in de tijd van Facebook en hamburgers afgewisseld met traditionele Bollywood-liefde met poëzie ten tijde van het Britse rijk van 1910.

Gezinsuitje

Een deel van het Indiase publiek oppert dat Bollywood-films nu te veel beïnvloed worden door het Westen. Met broeierige discoscènes in New York en sexy muziekvideo's kan nu eenmaal niet iedere Indiër zich identificeren. Films met veel bloot en seksuele toespelingen zijn niet de films die met de hele familie bekeken kunnen worden. En dat terwijl de bioscoop vaak het belangrijkste uitje voor de familie is. De moderne thema's spreken vooral jongeren in de grote steden en Indiërs die in het buitenland wonen aan. Volgens hen zijn deze films een welkome eerste zet naar het doorbreken van bestaande taboes.

Zo werd het taboe 'zwangerschap voor het huwelijk' in *Salaam Namaste* op het grote doek bespreekbaar gemaakt. De hoofdrolspeelster raakt ongewenst zwanger en staat er (tijdelijk) helemaal alleen voor. In de film wordt opnieuw gekeken naar

Filmposters werden tot voor kort geschilderd – Foto: Johannes Odé

moderne relaties. Het gaat over samenwonen, zwangerschap en het ouderschap. De film speelt zich af in Australië en laat veel scènes zien op het strand, met opnieuw veel bloot. Het is de eerste film waarin een acht maanden zwangere actrice rondanst. Meer recent werd in *The Dirty Picture* het leven van een Zuid-Indiase actrice uit de jaren '80 vertoond die bekend stond om haar erotische scènes en die vele taboes rond seksualiteit openlijk aan haar laars lapte. Zoals de titel al doet vermoeden, opnieuw geen familiefilm.

Buitenechtelijke relaties

De bruiloft, toch een beetje het happy end van een Hindi-film, lijkt niet langer heilig. De film *Kabhi Alvida Naa Kehna* laat een relatie zien tussen twee geliefden die beiden getrouwd zijn met

Mallika Sherawat, actrice en India's sekssymbool, tijdens het filmfestival in Cannes.
Foto: Cinemafestival/Shutterstock.com

een ander en vervolgens allebei een einde maken aan hun huwelijk. Een echtscheiding die geaccepteerd wordt door de omgeving is iets nieuws in de bioscoop. Ter vergelijking: een kleine drie decennia geleden was in de film *Silsila* (1981) een buitenechtelijke relatie ook het belangrijkste thema. De acteur Amitabh Bachchan vindt de liefde van zijn leven, danst met haar in een tulpenveld in de Keukenhof, maar trouwt met een ander, vanwege ingewikkelde familieomstandigheden. Het liefdesverhaal duurt voort met prachtige filmliedjes en de gepaste dramatiek, maar uiteindelijk kiest hij voor zijn vrouw. Het huwelijk is nu eenmaal een verbintenis voor het leven. Aan die heilige verbintenis

lijkt nu iets vaker te worden getwijfeld. In *My name is Khan* is de hoofdrolspeelster een gescheiden vrouw en alleenstaande moeder en in *Queen* besluit de heldin alleen op huwelijksreis te gaan nadat haar toekomstige echtgenoot het huwelijk afzegt.

Homoseksualiteit

In de film *I am* komen gevoelige thema's aan bod die niet eerder zo uitgesproken in beeld werden gebracht. Deze voor India

zeer gedurfde film gaat in op de verhalen van personages die allemaal op zoek zijn naar hun identiteit in de moderne Indiase samenleving. Een van hen is een vrouw die wil scheiden van haar man. Zij kiest ervoor om alleenstaande moeder te worden via kunstmatige inseminatie. Daarnaast is er het verhaal van een jongen die te maken heeft met seksueel misbruik binnen de familie. Ten slotte is er aandacht voor de verboden homoseksualiteit tussen twee mannen en hun aanvaring met de Indiase politie.

Terwijl er in *I am* een aantal bekende Bollywood-acteurs meespeelt, komt er weinig muziek en dans in voor. Daardoor is het meer een art-house film die vooral door de Indiase elite zal worden bekeken. Overigens maakte Onir, de regisseur van *I am* al in 2005 de speelfilm *My brother Nikhil* waarin homoseksualiteit een grote rol speelde. Ook in de mainstream Bollywood-films wordt homoseksualiteit steeds vaker benoemd. Homo's spelen weliswaar nog geen hoofdrol maar zijn wel af en toe in een bijrol te bespeuren.

Voor veel Indiërs zijn scheidingen, buitenechtelijke en homoseksuele relaties nog geen sociaal geaccepteerde thema's in het dagelijks leven, maar films waarin deze onderwerpen aan bod komen, maken de bestaande taboes wel bespreekbaar. De films laten een meer realistisch beeld van het moderne leven in India zien, maar zijn soms wel wat kort door de bocht. Een scheiding of ongewenste zwangerschap lijken in de film zonder al teveel familiedrama wel erg gemakkelijk geaccepteerd te worden. Meer bloot in Bollywood leidt vooral tot hogere verkoopcijfers. Het heeft voor al die taboes niet veel toegevoegde waarde, maar voorlopig is schaars gekleed wel de trend. Seks verkoopt, ook in India.

Jonge monniken spelen cricket in Ladakh – Foto: P. Cruciatti/Shutterstock.com

Mariëlle van Bussel

Cricket als religie

Hockey was ooit volkssport nummer één in India, maar tegenwoordig voert cricket onbetwist de populariteitsranglijst aan. Cricket hoor je, ruik je en zie je, overal in India. Helemaal nu de commercie haar slag heeft geslagen en spelers van het nationale team sterren zijn geworden.

Cricket is een religie in India. Of, Indiërs eten, leven, slapen, praten en wandelen cricket. Uitspraken die niet overdreven zijn. Cricket is India, en India is cricket. Of je nu door een miljoenenstad als Mumbai loopt, op het platteland in Kerala of in een bergdorp in Ladakh, altijd en overal zie je mensen bezig met een houten bat en een balletje. Kinderen in schooluniform, jonge monniken

in rode pij, ambtenaren tijdens hun lunchpauze. Op een open zandvlakte, een verscholen afgetrapt veldje in een sloppenwijk, of op die paar vierkante meter die nog niet bebouwd zijn in de stad. Of, gewoon op straat.

Hoewel hockey officieel volkssport nummer één is in India, heeft cricket die status al lang ingehaald. Duizenden mensen volgen de competitie in de stadions, miljoenen volgen de wedstrijden op tv. Alles wordt tegenwoordig live uitgezonden. Met de commercialisering is de status van de spelers van het nationale team tot grote hoogten gestegen. Zo kom je tegenwoordig hun bekende gezichten tegen op billboards, figurerend in een reclamespot van bijvoorbeeld een auto- of sportmerk als Nike, of zelfs paraderend op de catwalk. Ze worden gevolgd in de roddelbladen, gebruikt als handelswaar. Niets is te gek voor deze helden die tegelijkertijd hun bankrekening tot enorme proporties zien groeien.

Beschaafde sport

Dat is het huidige tijdperk, maar cricket werd halverwege de 19^e eeuw in India geïntroduceerd door de Engelse kolonisator. De Britten wilden met behulp van deze beschaafde, elitaire sport de typische Britse waarden en normen van discipline en *fair play* overbrengen op de Indiase bevolking. Kinderen werd via cricket geleerd dat de Britse moraal superieur was. Iedereen diende zich daaraan aan te passen. In India was het de Parsi-gemeenschap in het noordwesten van het land die als eerste cricket speelde. Terwijl de Britten neerkeken op het merendeel van de Indiase gemeenschappen vormden de Parsi's een brug tussen de culturen. Na verloop van tijd volgden andere gemeenschappen en werd het spel het symbool van de Indiase moderniteit.

In de loop der jaren, toen de Indiase bevolking zich steeds meer bekwaamde in de cricketsport, werden de Britten overklast door hun eigen kolonie. De populariteit van de sport steeg, en zorgde tegelijkertijd voor een eenheidsgevoel in het land. Wat natuurlijk positief uitwerkte als het ging om de strijd tegen de kolonisator. Soms hoor je in India ook wel eens de bewering dat cricket voor de onafhankelijkheid heeft gezorgd. Hoe dan ook, het maakt nu nog steeds sterk onderdeel uit van de identiteit van de Indiërs.

Indian Tigers winnen Worldcup

Toch, je moet er van houden. Wedstrijden duren lang, meestal een dag, maar er zijn ook speciale vijfdaagse wedstrijden. Bij de eendaagse variant, ook wel de WK-variant genoemd, staan de twee teams om en om op het veld, terwijl de ander aan slag is. Elk team krijgt in twee slagbeurten (*innings*) de kans om in vijftig *overs* (een serie van zes ballen) zoveel mogelijk *runs* te realiseren. Al met al duurt dat lang, en moet er ook veel gewisseld worden, bijvoorbeeld door de mensen die aan slag zijn (*batsmen*).

Maar de toeschouwers malen er niet om. Ze zitten onverstoord de hele dag op hun stoeltje in het stadion in de vaak loeihete zon. Picknickmand erbij, en genieten maar. En wordt er een goede slag geslagen, en een lange run gehaald, dan hoor je een golf van geluid door het stadion. En in het geval van een Worldcup door alle straten van het dorp of de stad. In het extreemste geval, zoals in 2011 toen India in de finale Sri Lanka versloeg en na 28 jaar de Worldcup won, wordt het hele land gek van vreugde en staat er direct een nationale feestdag op de agenda.

Jongeren spelen cricket op de ghats in Varanasi – Foto: Robin Kay/Shutterstock.com

Toch is er ook kritiek, met name op de commercialisering van de sport. Juist omdat alle sponsors gefocust zijn op cricket, verliezen andere sporten in India terrein, waaronder hockey. Zelfs de minister van Sport zei afgelopen jaar: “Televisie, commercialisering en de advertentiemarkt hebben cricket tot ongekende hoogten gepromoot alsof het de Mount Everest is, wat uiteindelijk andere sporten in het land negatief beïnvloedt.”

Hockeyers geveild

Hockey zou een van de slachtoffers zijn van de populariteit van de cricketsport. Terwijl het officieel dé volkssport van India is, is hockey al enige tijd op een zijspoor geraakt en ook weggedreven van de wereldtop. Minder aandacht, minder prestige, minder titels. Maar daar hebben de organisatoren van de Indiase hockeybond iets op bedacht. Sinds 2012 worden er voor een vijf weken durende *hockey league* in januari en februari buitenlandse

Jongen kiest zorgvuldig een bat uit – Foto: Helmut Konrad Watson/Shutterstock.com

sterspelers ingevlogen, afkomstig uit bijvoorbeeld Australië, Engeland en Nederland.

Zij worden per opbod ‘verkocht’ op een veiling waar zes Indiase teams hun selectie compleet maken. In een korte, maar sterke en dus aantrekkelijke competitie wordt na vijf weken de winnaar bekend. Hét middel om de sport weer een boost te geven, zo is de gedachte. Floris Evers, ex-international van Oranje, en geveild voor 31 duizend dollar, keek zijn ogen uit. “Tienduizend mensen in een stadion, veertigduizend die op een scherm meekeken buiten het stadion én 22 miljoen tv-kijkers. Ongelooflijk. Ik was de enige buitenlander in ons team (Ranchi Rhinos), maar ik heb me erg welkom gevoeld. Na een paar weken voelde het als één grote familie.”

In 2017 verloor Dabang Mumbai, met de Nederlandse internationals Robbert Kemperman en Sander de Wijn, in de finale

van Kalinga Lancers uit Bhubaneswar, die maar liefst zeven buitenlanders in hun team hadden waaronder vijf Australiërs. De wedstrijden van de hockey league worden ondersteund door beroemdheden uit de film- en muziekwereld. In 2019 ging de competitie niet door omdat het WK hockey voor heren eind 2018 in India plaatsvond. Het team van India liet tijdens dat toernooi in Bhubaneswar zien dat ze op de weg terug zijn. In de kwartfinale verloren zij nipt met 2-1 van een sterk Nederlands team dat in de finale verloor van België. De organisatie van de hockey league is vastbesloten om in 2020 de zesde editie van dit prestigieuze evenement weer te laten plaatsvinden.

Cricket-God

Waar was jij op 10 oktober 2013? Vraag het een Indiër, en hij weet het direct. Want op die memorabele dag kondigde de God van de cricketsport, Sachin Tendulkar, zijn afscheid aan. Deze *'little master'*, zoals hij in de volksmond genoemd werd, is slechts 1,64 meter groot. Hij wordt gezien als een van de beste cricketspelers ooit en heeft talloze records op zijn naam staan, zoals 2.278 runs. Op 16-jarige leeftijd begon hij zijn internationale carrière, de jongste Indiase international ooit, en maakte vervolgens de ontwikkeling van de cricketsport tot commercieel evenement mee. Want in die tijd hadden nog maar 30 miljoen huishoudens een televisie, nu zijn dat er 160 miljoen. Cricketliefhebbers wisten niet wat hen overkwam toen hij zei ermee te gaan stoppen, en nog steeds, ook na zijn afscheid, is zijn status enorm. Ook hij is een ster die op billboards en in reclamefilm-pjes figureert. Maar stiekem hoopt men dat hij nog eens de politiek in zal gaan.

Piet Hermans

Het grootste festival ter wereld

Heilige sadhoes, als goden verklede kinderen, bedelaars, toeristen, rijke Indiërs. Ruim honderd miljoen mensen bezochten in 2013 het Kumbh Mela-festival in Allahabad. Zij komen er om hun slechte karma af te spoelen en een gunstige reïncarnatie te bewerkstelligen.

Ayushi en Lakya staan samen met andere vrouwen hun kleurrijke sari's te drogen. Ze hebben de omslagdoeken gewassen en houden deze nu strak gespannen in het zachte, warme briesje. De jonge vrouwen komen uit Jaipur in Rajasthan. Ayushi vertelt dat ze nu bijna twee weken in Allahabad zijn. Lakya: "We zijn met een grote groep mensen met de trein naar het festival

Toegangspoort tot het festivalterrein – Foto's: Piet Hermans

gekomen om ons karma schoon te wassen.” Ze lachen allebei als ik wijs op de schoon gewassen sari’s. “Nee”, zegt Ayushi, “je kleren wassen heeft daar niets mee te maken, het gaat om je ziel. Het is belangrijk om op speciale dagen een bad in de Ganges te nemen en hierbij bepaalde rituelen uit te voeren. Het wassen van onze kleren hoort gewoon bij onze alledaagse beslommeringen.”

Volgens de hindoe mythologie vochten de goden twaalf dagen met demonen om een kruik met nectar te bemachtigen die onsterfelijkheid zou garanderen. Tijdens het gevecht werden vier druppels van die nectar geknoeid boven de Indiase steden Ujjain, Haridwar, Nasik en Allahabad. Om de overwinning van de goden te vieren wordt om de twaalf jaar, afwisselend in elk van deze steden, de *kumbh mela* gehouden. *Kumbh* betekent kruik en *mela* is hindoe voor festival. Het feest in Allahabad is het grootste en belangrijkste van de vier plaatsen, omdat hier twee heilige rivieren, de Ganges en de Yamuna, samenvloeien.

Dip in de Ganges

Het is nog donker als ik met Rahi in zijn bootje langs de oever van de Ganges vaar. Het is de enige manier om op de belangrijkste dag van het festival, bij zonsopkomst, als de meeste pelgrims een dip in de Ganges nemen, het spektakel van dichtbij mee te kunnen maken. Vanaf het land is er echt geen doorkomen aan. Rijke Indiërs die het huren van een boot kunnen betalen, bedachten hetzelfde als ik, dus ook op het water is het enorm druk.

Na twee uur in de boot komt er aan de stroom mensen die een bad in de Ganges neemt nog altijd geen einde. Ik betaal Rahi en besluit toch aan wal te gaan. Zodra ik van de boot af ben,

is het als zwemmen in een zee van lichamen en meegaan met de stroom lijkt de enige optie. Ik ben dan ook blij wanneer ik eindelijk een stuk van de oevers vandaan ben, en ik weer wat ruimte om me heen voel. Hier is het minder hectisch en heeft het festival een vrolijke sfeer. Nog altijd is het druk met slenterende mensen en staat het vol met marktkraampjes, maar ik kan tenminste weer mijn eigen richting bepalen.

De duizenden *sadhoes* en *naga's*, de heilige mannen die hun leven volledig aan het hindoeïsme wijden, geven het festival een exotische uitstraling. Iemand heeft zijn hoofd ingegraven in het zand, een speciale yogatechniek waarvoor je de kunst van een oppervlakkige ademhaling onder de knie moet hebben. Een ander ligt op een stekelig bed van takken met grote doorns. Een derde poseert naast zijn heilige koe bij wie op de rug een vijfde poot groeit.

Bedelaars

Vergroeiingen en andere afwijkingen doen het goed bij zowel toeristen als Indiërs. Daarom komen er ook veel bedelaars op het festival af. Ze zitten naast elkaar, wachtend op de aalmoezen die beter bedeelden hun willen schenken. De lange rij in lompen gehulde bedelaars oogt middeleeuws. Ze hebben hun beenstompen in vieze lappen gewikkeld, steunen op een kruk of tonen ongeneerd hun open wonden in de hoop op meer medelijden en daardoor meer giften. Sommigen zitten luid te kreunen en trekken een van pijn verwrongen gezicht. Rijke Indiërs komen met vijfkilozakken rijst die ze verdelen over de gereedstaande tinnen kommen van de bedelaars. Anderen lopen door en kijken alsof het een kermisattractie betreft. Het is een gênant gezicht, maar in dit land is het dagelijkse realiteit. Iets verderop lopen kinderen verkleed als hindogoden. Zij hebben het vooral op buitenlandse toeristen gemunt die voor wat kleingeld een foto van hen willen maken.

Wanneer ik op het eind van de dag weer terug ben bij het beginpunt komt juist Purvaja aangelopen met een nieuwe stapel gewassen sari's in haar handen. Ze is de oudere zus van Ayushi en Lakya. Ze vouwt de droge omslagdoeken netjes op en neemt ze mee, terwijl de twee jongere zusjes de nieuwe, natte was aan hun uitgestrekte armen laten drogen. Ondertussen stellen ze me de ene vraag na de andere. Ze willen weten hoe ik heet en waar ik vandaan kom. Of ik getrouwd ben, wat voor werk ik doe en hoeveel ik verdien. En als ik zin heb, zeggen ze, mag ik als alle sari's droog zijn, met hen mee naar de plek waar de rest van de familie bivakkeert. Voor een kopje thee en wat rijst met groenten.

De tijgers zijn terug!

India staat niet echt bekend als een *wildlife*-bestemming. Ten onrechte, want wie in India een van de ruim honderd nationale parken bezoekt, wordt beloond met unieke ervaringen en indrukwekkende dieren. Dat geldt in het bijzonder als je het geluk hebt om een Bengaalse tijger te spotten.

In India leven meer dan vierhonderd soorten zoogdieren en ruim dertienhonderd vogelsoorten. Van indrukwekkende Aziatische olifanten, schuwe luipaarden en imposante gaurs (de grootste runderen ter wereld), tot visuilen en pythons. Hoewel de natuur geen garanties biedt, is de kans erg groot dat je in een *National Park* in het noordoosten een Indische neushoorn van heel dichtbij kunt zien. Uniek zijn de Aziatische leeuwen, die alleen in de deelstaat Gujarat leven. Indrukwekkend zijn de Malabar reuzeneekhoorn en de saruskraanvogel, de grootste vliegende vogel ter wereld, die graag overwintert in India. Bijzondere dieren die zich schuil houden in de Indiase wildernis zijn de sneeuwluipaard, lippenbeer en dhole, de Aziatische wilde hond. Maar het meest tot de verbeelding spreekt ongetwijfeld de Bengaalse tijger. Helaas zijn niet alleen toeristen nieuwsgierig naar tijgers, ook stropers en handelaren in illegale dierenproducten hebben het op de nationale trots van India gemunt. Een arme boer die driehonderd dollar krijgt van een tussenhandelaar voor een gestroopte dode tijger, verdubbelt daarmee in één keer zijn jaarinkomen. Vanwege de toegenomen welvaart in vooral China

Toegangspoort Sariska NP – Foto's: Mark Liefers

en Vietnam, worden steeds hogere prijzen betaald voor tijgers. Hun lichaamsdelen worden verwerkt in traditionele Aziatische medicijnen en gerechten, en gelden als statussymbolen voor de nieuwe rijken. Ook op neushoorns, olifanten en schubdieren wordt gejaagd vanwege ivoor en andere lichaamsdelen, waardoor ze dreigen uit te sterven.

Leeg Sariska

Als gevolg van de plezierjacht door de Engelse koloniale machthebbers voor 1948, de stroperijen en de enorme bevolkingsgroei nam het aantal wilde tijgers in India in een eeuw tijd af van circa 100.000 naar slechts 1.200 dieren in 2008. Toonbeeld van deze dramatische ontwikkeling was het Sariska National Park in Rajasthan. Ooit was dit bosrijke natuureservaat een succesvol onderdeel van *Project Tiger*, het tijgerbeschermingsprogramma

dat premier Indira Gandhi in 1973 was gestart. Begin deze eeuw zagen natuuronderzoekers in Sariska NP echter steeds minder tijgers. Ook in andere natuurgebieden liep het aantal waarnemingen van tijgers terug. Aanvankelijk bagatelliseerden de autoriteiten deze signalen, maar na verloop van tijd werden de feiten steeds duidelijker en schrijnender. In 2005 werd officieel toegegeven dat er geen tijgers meer leefden in tijgerreservaat Sariska. Doelbewust gestroopt, volgens veel geruchten met medeweten en soms zelfs met medewerking van corrupte overheidsmedewerkers. Naast het gezichtsverlies voor de officiële instanties die de tijgers juist moesten beschermen, was het een enorme blamage dat juist het iconische nationale dier van India op het punt stond om uit te sterven.

Sighting, sighting!

Het is voorjaar 2017. Zonder grote verwachtingen, rijden we tijdens de ochtendhitte in een kleine open jeep over stoffige zandpaden door Sariska NP. Ik geniet van het heuvellandschap en de dieren die we onderweg tegenkomen. Pauwen pronken parmantig met hun tooien van groenblauwe staartveren en jakhalzen dribbelen brutaal voorbij. Sambarherten en wilde zwijnen, favoriete prooiën voor tijgers, gedragen zich allesbehalve schuw. Als we stoppen om ze te bewonderen blijven ze gewoon liggen. Krokodillen drijven onverstoord in een meer, waar we geduldig met en zonder verrekijker tevergeefs een uur op een dorstige tijger wachten. Wel zien we axisherten, de mannetjes in een schijngevecht met hun geweien in elkaar gehaakt. Gids Rakesh en chauffeur Manish wijzen me op schitterende vogels zoals de brutale rosse boomekster, de bonte ijsvogel en de paradijsmonarch.

Indiase toeristen in Sariska NP

De tijgerkoningin

De middagsafari brengt ons ook weer naar mooie dieren. Langoerapen, nilgai (grote antilopen) en Indische zandhoenders. Dan roept Rakesh plotseling “*Sighting, sighting!*”. Vol gas rijden we in de richting van een waterpoel. En dan, op een afstand van zo’n vijftig meter, zien we aan de oever van het meer een tijger die in alle rust haar territorium verkent. Ongelooflijk, dat we dit mee mogen maken in een park dat tot voor kort officieel geen tijgers meer herbergde! Terwijl meer safari-jeeps en een grote open bus vol opgewonden kwetterde scholieren arriveren, loopt het imposante dier voorzichtig naar de waterkant. Ze drinkt het brakke modderwater en gaat er vervolgens in liggen. De modder verkoelt haar en camoufleert haar mooie oranjebruine vacht met zwarte strepen. “Dit is ST2, een zeer speciaal vrouwtje”, fluistert Rakesh. ST2 staat voor *Sariska Tiger 2*. Zij is één van

de zeven tijgers die in 2008 uit het Ranthambore National Park hierheen is gebracht om van Sariska weer een echt tijgerreservaat te maken. De tijgers kregen allemaal een halsband met een radiozender om, die drie jaar lang signalen uitzond zodat onderzoekers hen konden volgen. “ST2 is mijn Machli”, zegt Rakesh, met een blik die mooie herinneringen uitstraalt. Hij werkte eerder in Ranthambore en doelt op de bekendste en meest gefotografeerde ‘tijgerkoningin’ van India, die daar liefst elf welpjes ter wereld bracht en groot liet worden. En ST2 is één van die welpen! Ze lijkt ook absoluut op haar moeder: al twee keer heeft ze twee welpen in Sariska gekregen, drie vrouwtjes en een mannetje, die allemaal nog leven. Dat is bijzonder want gemiddeld bereikt maar de helft van alle tijgerwelpen de volwassen leeftijd van twee jaar. Onze succesvolle tijgerin heeft dus een groot aandeel in de toename van het aantal tijgers in Sariska NP waar de populatie inmiddels op achttien staat.

Oog voor de natuur

De afgelopen tien jaar zijn in India de nodige maatregelen genomen ten behoeve van natuurbescherming. Zo kregen de dieren meer leefruimte doordat natuurreservaten met elkaar werden verbonden en de stroperij effectiever werd aangepakt. Daardoor bedraagt het aantal tijgers in het wild in India nu zo’n 2.200. Wereldwijd leven er naar schatting nog 4.000 wilde tijgers. Of de tijgers uiteindelijk zullen overleven ligt niet aan de dieren: onder de juiste omstandigheden – met voldoende ruimte en prooidieren – planten zij zich gemakkelijk voort en groeit hun aantal vanzelf.

Belangrijk bij de bescherming van de tijgers is dat steeds meer Indiërs oog krijgen voor de bijzondere natuur van hun eigen

ST2 aan de waterkant

land en die ook willen beschermen. Als ik om me heen kijk realiseer ik me dat ik de enige niet-Indiër bij ST2 ben. Dat, en vooral het grote aantal enthousiaste kinderen, maakt de ontmoeting met deze tijgerin nog mooier! In het begin lijkt ST2 wat rusteloos, ze draait van haar ene op de andere zij in het water. Dan likt ze haar voorpoot schoon en gaat haar kop omhoog. Ze volgt de vlucht van een slangenarend. Gewoon tijgergedrag, maar voor ons allemaal zo bijzonder om te zien! Enkele pauwen en een wild zwijn kijken vanaf een veilige verre oever toe. De dieren gedragen zich heel ontspannen, ze weten dat het machtige roofdier op dit moment alleen maar dorst heeft en afkoeling zoekt. Na ongeveer een kwartier besluit de tijger dat de show voorbij is. Terwijl het zwarte water van haar lichaam druipt, loopt ze naar de oever, kijkt nog even om en verdwijnt dan het bos in. Inmiddels is het zes uur 's avonds. Vanaf dit tijdstip, als de hitte langzaam wegtrekt en de schemering komt, is het tijd om te gaan jagen.

Oprechte vreugde

Wanneer de tijger uit het zicht is verdwenen, is er een moment van stilte bij het publiek. Maar even later laten de schoolkinderen merken hoe blij ze zijn. Met groot enthousiasme laten ze elkaar hun mobieltje zien en bekijken met grote ogen de foto's van het schouwspel. Duimen gaan in de lucht, ook naar mij, de enige buitenlandse toerist. Ook in onze jeep is de sfeer uitbundig. Rakesh slaat met beide handen op mijn schouders waardoor het stof van mijn shirt springt. “Stoffig en blij”, roept hij lachend. Manish knijpt met een brede glimlach in mijn hand. De oprechte vreugde over de *tiger sighting* bij deze twee mannen, die in hun leven al zo veel *wildlife* gezien hebben, is aandoenlijk.

Bij de uitgang van het natuurgebied rent een man met uitgestoken hand naar mij toe. *“Hello sir, I am Rajesh, you saw the beautiful tiger!”* Nog helemaal opgewonden, wil hij graag even een praatje maken. “Ik had nooit kunnen denken dat ik ooit een tijger in het wild zou zien.” Deze 25-jarige timmerman vertelt dat hij vanmorgen vroeg op zijn enige vrije dag van de week uit Delhi is vertrokken voor een rit van vijf uur op zijn brommer om dieren te zien. “Herten, *lovely birds* en misschien een tijgerspoor”, vertelt hij stralend in zorgvuldig uitgesproken Engels. “Maar dit ... zo onverwacht en zo mooi, erg speciaal, ik ben zo blij!”, straalt hij. Ik kan slechts beamen hoe fantastisch het was om de tijger hier in Sariska NP te zien. Wat geweldig dat de tijgers weer terug zijn!

Campagne voor behoud natuurgebieden

Travel Operators For Tigers (TOFT) is een campagne die in 2004 is gestart door een groep touroperators die bezorgd was over het mogelijke uitsterven van de tijger in India. Inmiddels wordt TOFT wereldwijd gesteund door reisorganisaties. Het doel van de campagne is het leefgebied van de tijger en de natuur in India te behouden voor toekomstige generaties. Via richtlijnen voor de leden streeft TOFT naar beter en duurzaam toerisme in natuurgebieden. TOFT betreft ook lokale gemeenschappen bij natuurtoerismeprojecten, bijvoorbeeld door dorpingen op te leiden tot natuurgids of kok voor TOFT-gecertificeerde lodges. Zo verbeteren ook de leefomstandigheden voor mensen die bij de reservaten wonen door verantwoord toerisme. Ook vraagt het reizigers om de natuur te beschermen en te respecteren, door eenvoudige regels te volgen, zoals dieren niet verstoren, geen afval achterlaten en zuinig met water omgaan. Zie: www.toftigers.org.

Indiase toeristen op het strand van Goa – Foto: Johannes Odé

Reisinformatie

Ambassades

Communicatie

Documenten

Douane

Elektriciteit

Feestdagen en festivals

Foaien en bedelen

Fotograferen

Geld

Gezondheid

Klimaat

Omgangsvormen

Openingstijden

Souvenirs

Taal

Tijdsverschil

Transport

Veiligheid

Websites

Verdere informatie

Boeken

Films

Ambassades

Indiase ambassade

In Nederland: Buitenrustweg 2, 2517 KD Den Haag,

T: 070-346 9771, l: www.indianembassy.nl.

In België: Vleurgatsesteenweg 215, 1050 Brussel,

T: 02-640 9140, l: www.indembassy.be.

Nederlandse ambassade in India

6/50 F, Shantipath, Chanakyapuri, New Delhi,

T: +91-11-2419 7600, l: www.nederlandwereldwijd.nl/landen/india.

Belgische ambassade in India

50-N Shantipath, Chanakyapuri, New Delhi, T: +91-11-4242 8000,

l: <http://diplomatie.belgium.be/india>.

Communicatie

India beschikt over een 4G netwerk. Houd er rekening mee dat in berggebieden zoals in Ladakh vaak geen dekking is. Als je over een simlock-vrije mobiel beschikt is het voordelig om ter plekke een Indiaanse simkaart aan te schaffen. Deze zijn bij elke telefoonwinkel (o.a. Vodafone, Airtel) te koop. Handig als je bijvoorbeeld Google maps wilt gebruiken of een Uber-taxi wilt oproepen. Er zijn in India verschillende providers actief en tarieven voor internationaal bellen variëren per provider. Het landnummer voor Nederland is +31, voor België +32 en voor India +91.

Goedkoop internationaal bellen kan het beste met behulp van een internetverbinding en Skype. Zeker in de grote steden en toeristencentra zijn voldoende internetcafés te vinden. De meeste hotels, restaurants en koffiecafés bieden gratis Wifi aan. Wees wel voorzichtig met het online regelen van bankzaken in verband met hacken.

Een handige app die je thuis al kunt downloaden is Maps.me. Met deze app kun je vooraf plattegronden downloaden die je vervolgens offline kunt gebruiken.

Documenten

Iedereen die naar India reist, moet in het bezit zijn van een geldig paspoort en visum. Dit is online aan te vragen via www.vfsglobal.com/india/netherlands/Tourist.html of <http://visumcentrale.nl>. Het paspoort waar het visum in komt te staan moet nog minimaal zes maanden geldig zijn na de vervaldatum van het visum. Een toeristenvisum is geldig vanaf de dag van afgifte. In België is het visum verkrijgbaar via in.vfsglobal.be of <http://visumcentrale.be>. Omdat India haar regelgeving rondom het aanvragen en toekennen van toeristenvisa regelmatig wijzigt, is het verstandig om tijdig je visum aan te vragen.

Douane

Tabak en alcoholische drank mogen in beperkte hoeveelheid worden ingevoerd. Zie www.iatatravelcentre.com. Er geldt een uitvoerverbod voor antiek en souvenirs die gemaakt zijn van beschermde dier- of plantensoorten. Je mag tot 430 euro aan spullen belastingvrij mee naar huis nemen. Zie ook de app Douane reizen.

Elektriciteit

De netspanning in India is 220 volt. Nederlandse en Belgische stekkers passen op de meeste ongeaarde stopcontacten. Stroomstoringen komen veelvuldig voor en de stroomvoorziening kan behoorlijk fluctueren. Afgelegen dorpen in hoger gelegen gebieden zijn niet altijd aangesloten op het elektriciteitsnet. Soms maakt men er gebruik van generatoren. Een adapter of een verloopstekker, en een zaklamp, zijn zeker geen overbodige luxe.

Feestdagen en festivals

Belangrijke nationale feestdagen zijn: Republic Day (26 januari), Independence Day (15 augustus) en de geboortedag van Mahatma Gandhi (2 oktober). De grootste festivals, Divali en Holi (zie artikel p. 38) vinden elk jaar op een andere datum plaats wat weer te maken heeft met de stand van de maan.

In een land waar zoveel godsdiensten en culturen hun plek gevonden hebben, is het niet verwonderlijk dat de kalender een aaneenschakeling is van feesten die ook nog eens per streek verschillen.

Op www.festivalsofindia.in en www.officeholidays.com vind je onder 'experience' een overzicht van de belangrijkste feestdagen en muziekfestivals.

Fooien en bedelen

Veel Indiërs zijn voor hun inkomsten afhankelijk van *baksheesh* (fooien). Daarvoor dragen ze je koffers, maken je oren schoon of poetsen je schoenen. Ook het personeel in hotels verwacht een fooi voor het brengen van de bagage naar de kamer en voor het verlenen van kleine diensten. Vanwege het lage loon zijn ze erg afhankelijk van deze extra inkomsten.

Bedelen komt veel voor in India. Voor sommigen is het de enige mogelijkheid om te kunnen overleven. Dat geldt bijvoorbeeld voor oude of invalide mensen. Die kun je natuurlijk wat geld geven, vooral wanneer je ziet dat de lokale bevolking het ook doet. Er is ook een grote groep bedelaars die verslaafd is aan alcohol en/of drugs. Kinderen kun je in principe beter geen geld geven, hooguit iets te eten. Als kinderen door te bedelen aan hun geld kunnen komen, zijn ze weinig gemotiveerd om nog naar school te gaan of te gaan werken. Daarnaast werken deze kinderen vaak voor een 'baas' aan wie ze alle inkomsten moeten afstaan.

Fotograferen

India is een fotogeniek land, niet alleen vanwege de prachtige tempels maar vooral vanwege de mensen die er vaak kleurrijk uitzien. Over het algemeen vinden de Indiërs het geen probleem om gefotografeerd te worden. Maar als je mensen fotografeert, doe het dan met respect en vraag altijd om toestemming. Neem de tijd om een foto te maken en toon belangstelling, bijvoorbeeld door iemand eerst te begroeten en een praatje te maken. Als je gebruik maakt van een digitaal fototoestel, werkt het vaak ontwapenend als je de mensen laat zien wat er op het beeldschermje te zien is. Soms willen mensen alleen tegen betaling op de foto. Respecteer deze voorwaarde en ga in een dergelijk geval niet van een afstand stiekem fotograferen. Dit kan aanleiding geven tot agressieve reacties. Het is strikt verboden om van militaire objecten, zoals militaire controleposten, vliegvelden en bruggen, opnames te maken.

Geld

De munteenheid in India is de Indiase *rupee* (INR), die onderverdeeld is in honderd *paise*. De actuele wisselkoers vind je op www.xe.com. In steden kun je geld pinnen met een bankpas met Maestro logo. Om veiligheidsredenen hebben Nederlandse en Belgische banken de bankpassen met Maestro-logo standaard ingesteld op gebruik binnen Europa. Indien je geld wilt pinnen in India, dien je deze instelling tijdelijk te wijzigen naar 'Wereld'. Neem voor de zekerheid altijd contante euro's of dollars mee voor het geval een geldautomaat defect is.

Je kunt cash geld zowel bij de bank wisselen of in het hotel waar je verblijft. Het laatste heeft de voorkeur, want banken kunnen uiterst traag werken en de koersen verschillen onderling nauwelijks. Creditcards worden in duurdere hotels, restaurants en winkels geaccepteerd. Bewaar altijd je wisselbewijs wanneer je harde valuta tegen roepies inwisselt. Je hebt dit

namelijk nodig als je bij het verlaten van India je overgebleven roepies terug wilt wisselen in euro's.

Gezondheid

Voor India worden vaccinaties beslist aangeraden. Kijk voor de actuele stand van zaken op www.lcr.nl, de website van het Landelijk Coördinatiecentrum Reizigersadvisering (LCR) dat de richtlijnen uitgeeft voor vaccinaties en preventie van malaria. In België vind je vergelijkbare informatie op www.itg.be/N/reisgeneeskunde, de website van het Instituut voor Tropische Geneeskunde in Antwerpen. Voor een advies op maat word je aangeraden vier tot zes weken voor vertrek contact op te nemen met je huisarts, GGD of vaccinatiecentrum. Laat bij een bezoek altijd de geplande reisroute zien.

Neem een kleine reisapotheek mee. Als je medicijnen gebruikt, is het raadzaam om bij de apotheek te vragen naar het Europees medisch paspoort, een document waarmee je in urgente situaties eventuele problemen kunt voorkomen.

Bij aankomst is het zaak de tijd te nemen om te acclimatiseren. Probeer na aankomst het lokale levensritme over te nemen, uiteraard voor zover het reisschema dat toelaat. De straling van de zon in de (sub)tropen is bijzonder sterk. Wees dus voorzichtig met zonnen en zet bij uitstapjes in de volle zon iets op je hoofd. Omdat je in de droge hitte ongemerkt veel vocht verliest, moet je veel blijven drinken en wat extra zout op je eten strooien. Warme dranken zijn over het algemeen beter dan ijskoude, zodat je maag en darmen minder worden belast. Het water uit de kraan moet je absoluut niet drinken. Flessen water zijn overal te koop. Mocht je diarree (*Delhi belly*) krijgen, let er dan vooral op dat je het extra vochtverlies compenseert: veel (slappe) thee, mineraalwater of eventueel lauwe cola zonder prik. Het zouttekort kun je opheffen met ORS (Oral Rehydration Salts) of bouillon. Het heeft geen zin bij buikloop te

vasten. Door niet te eten geef je je maag en darmen wel rust, maar verzwakt je lichaam nog meer. Zie voor meer informatie o.a. www.gezondopreis.nl.

Yoga en ayurveda (een gezondheidsleer gebaseerd op natuurlijke kruiden) zijn steeds bekender aan het worden in het Westen. Hoewel beide hun oorsprong hebben in India, is er in Nederland ook een groot aanbod van yoga-cursussen en ayurveda-behandelingen. Die laatste worden vaak uitgevoerd door Indiërs. Ook in India zelf worden steeds meer resorts en kuuroorden voor yoga en ayurveda opgezet, vooral in Zuid-India (Kerala).

Klimaat

India kan het hele jaar bezocht worden, maar de periode tussen oktober en maart is over het algemeen het prettigst (met uitzondering van het Himalaya-gebied aan de westkant). Het is dan droog, zonnig en warm, vergelijkbaar met een mooie zomer in de Benelux. In India begint vanaf februari de temperatuur op te lopen tot een uitermate vochtige hitte in mei en juni. Het is de voorbode van de moessonregens die begin juni de Indiase kust bereiken en zich langzamerhand over het land verspreiden. Met uitzondering van het uiterste noorden en de zuidoostelijke gebieden valt de regen tussen juni en september. De noordoostmoesson is beduidend korter en treft vooral de oostkust, meestal in november en begin december.

Omgangsvormen

Indiërs hechten veel waarde aan nette kleding. Buiten moderne wijken in de steden worden nooit korte broeken en hemdjes gedragen en voor vrouwen is strakke kleding taboe. Als westerse vrouw toon je respect door kleding te dragen die schouders en bovenbenen tot en met de

knieën bedekt. Voor mannen is dat een lange broek en shirt of overhemd. In heel India, met uitzondering van de toeristenstranden, wordt te blote kleding als aanstootgevend beschouwd.

Bij bezoek aan tempels en andere heilige plaatsen worden kledingvoorschriften vaak aangegeven. Zo moet je meestal je schoenen bij de ingang achterlaten. Hindoetempels dien je zonder hoofdbedekking te betreden. In sommige tempels en zeker in het *garbha griha*, het heiligste deel van de tempel, ben je als hindoe doorgaans niet welkom. Moskeeën bezoek je met bedekkende kledij. Soms wordt gevraagd om je hoofd te bedekken. Tijdens een dienst zijn de mannen gescheiden van de vrouwen. In eenvoudige restaurants eten de mensen met de hand. Het is daarbij gebruikelijk dat men voor en na het eten de handen wast. Eten gebeurt uitsluitend met de rechterhand aangezien de linkerhand voor sanitaire doeleinden gebruikt wordt. Houd daarom ook in de gaten dat je niks doorgeeft met je linkerhand en mensen niet aanraakt met die hand.

Openingstijden

De meeste banken en postkantoren zijn geopend van maandag tot en met vrijdag van 10.00 tot 14.00 uur en zaterdag van 10.00 tot 12.00 uur. De banken op de internationale vliegvelden zijn dag en nacht geopend. De meeste musea dagelijks van 10.00 tot 17.00 uur. De wekelijkse sluitingsdag is meestal maandag of dinsdag. De meeste winkels zijn iedere dag open van ongeveer 10.00 tot 20.00 uur, vaak met een lange middagpauze. In sommige gebieden kennen ook de winkels een wekelijkse sluitingsdag.

Souvenirs

India is een paradijs voor souvenirjagers. Kleding, tassen, tapijten, sieraden, sculpturen en bronzen beelden zijn in diverse maten volop verkrijgbaar. Zeker in kleine souvenirwinkels en op markten is afdin-

gen gebruikelijk. De prijs die verkopers in eerste instantie vragen kan soms vele malen hoger liggen dan de normale verkoopprijs. Door te onderhandelen toon je respect voor de verkoper. Schroom dan ook niet om in eerste instantie een lage prijs in te zetten, zodat je voldoende onderhandelingsruimte overhoudt. Ga alleen bieden, als je iets ook echt wilt kopen. Het is handig om van tevoren een maximumprijs in je hoofd te hebben.

Tijdens het onderhandelen zal de verkoper jouw sympathie proberen te winnen door een gezellig gesprek of door een drankje aan te bieden. Dat hoort allemaal bij het onderhandelingsspel. Je hoeft je niet bezwaard te voelen, als je iets voor een lage prijs krijgt aangezien de verkoper slechts zelden onder de prijs verkoopt. Als je niet tot overeenstemming over de prijs kunt komen, stap je gewoon op. In warenhuizen en supermarkten gelden vaste prijzen. Meestal staat dat ook aangegeven op een bordje: *fixed price*.

Taal

India kent achttien officieel erkende talen, waarvan Hindi het meest gesproken wordt. Verder heeft elk gebied zijn eigen taal of dialect, meer dan 22 duizend in totaal. Sanskriet is de taal waarin de oude heilige boeken werden geschreven. Een groot deel van de bevolking spreekt uitstekend Engels.

Tijdsverschil

In heel India is het in de zomer 3½ uur later dan in Nederland en België, in de winter is dat een uur extra.

Transport

Onderweg zijn in India is een hele belevenis. India staat bekend om zijn uitgebreide spoornet, alle uithoeken in het land zijn bereikbaar met

de trein. De treinen zijn verdeeld in verschillende klassen: eerste klas (2 of 4 bedden, met of zonder a/c), tweede klas, met de keuze tussen vier bedden per compartiment (meer privacy en voorzieningen) en zes bedden. Dan zijn er nog een aantal andere klassen die vooral gebruikt worden door de lokale bevolking en meestal propvol zitten. Treinkaartjes kunnen het best gereserveerd worden via www.irctc.co.in. Je hebt de keuze uit express-treinen en ‘langzame’ treinen. Als je reist met een express-trein, zijn meestal alle maaltijden inbegrepen.

Je kunt ook goed met de (nacht)bus reizen. Er is een groot aanbod van busmaatschappijen, zowel vanuit de overheid als particulier, in alle maten van luxe. De overheidsbussen zijn vaak erg eenvoudig en overbevolkt, particuliere bussen (iets) luxer en ook duurder. Elke stad of dorp heeft een busstation waar je kaartjes kunt kopen/reserveren, soms betaal je in de bus zelf.

Een comfortabele manier van reizen is om een auto met chauffeur te huren zodat je onderweg kunt stoppen waar je wilt.

Tot slot zijn er ook in India steeds meer prijsvechters op de vliegmarkt verschenen, dus binnenlandse vluchten zijn heel goed betaalbaar. Bekende en betrouwbare maatschappijen zijn: Spicejet, Air India Express en Kingfisher Red Airlines. Zie voor een overzicht: www.makemytrip.com.

Veiligheid

India is een relatief veilig land. Berovingen of andere vormen van fysiek geweld tegen toeristen komen slechts beperkt voor. Geef mensen vooral geen aanleiding om je te beroven en draag dus geen dure sieraden en zorg dat je geld niet zichtbaar is. Draag geld en belangrijke papieren op je lichaam, bijvoorbeeld in zakjes aan de binnenkant van je kleding of in een geldbuidel. Stop een klein geldbedrag in je portemonnee zodat je niet al je geld kwijt bent, als je zakken gerold worden.

Laat geen geld of kostbare zaken los slingeren in de kamer. Draag foto- en filmapparatuur in een tas of rugzak, en loop niet te koop met sieraden. Maak een scan van belangrijke reisdocumenten zoals het paspoort, visa, vliegtickets en verzekeringspapieren.

Kijk voor actuele reisadviezen op www.nederlandwereldwijd.nl/reizen (kijk onder 'reisadviezen' bij India), de website van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Ook op diplomatie.belgium.be, de website van het Belgische ministerie van Buitenlandse Zaken vind je nuttige reisadviezen.

Websites

- www.indianet.nl Informatieve site van de Landelijke India Werkgroep met veel links.
- <http://timesofindia.indiatimes.com> (krant vergelijkbaar met de Volkskrant).
- www.thestatesman.com, <https://indianexpress.com> (vergelijkbaar met de Telegraaf).

Samenstelling: Kees van Teeffelen.

Verdere informatie

Boeken

- *India. Het leven van mijn moordenaars*, Tarun J. Tejpal. Deze roman, die gebaseerd is op een moordcomplot tegen de auteur, portretteert haarscherp de Indiase samenleving (De Geus).
- *De laatste man in de toren*, Aravind Adiga. Mooi verhaal over het verval in een flat dat het toonbeeld is van het nieuwe India. Van dezelfde auteur verschenen *Tussen de aanslagen* en *De witte tijger* (De Bezige Bij).
- *Miss Laila, gewapend & gevaarlijk*, Manu Joseph. In deze spannende thriller kaart de auteur met humor de wantoestanden van een nationalistische regering aan. Van dezelfde auteur verscheen *Het onzichtbare geluk van andere mensen* (Podium).
- *De geschikte jongen*, Vikram Seth. Klassiek (soms satirisch) meesterwerk over het postkoloniale India, waarin vier generaties Indiërs aan bod komen (Van Oorschot).
- *Het ministerie van Opperst Geluk*, Arundhati Roy. De hoofdpersonen in deze weergalozе roman zijn allen beschadigd door de wereld waarin ze leven, maar hervinden hun kracht door de liefde die ze tegenkomen op hun pad, en door hoop te blijven houden (Prometheus).
- *Mama Tandoori*, Ernest van der Kwast. Hilarische bestseller van in Nederland opgegroeide jongeman over zijn Indiase moeder (Nijgh & Van Ditmar).

Films

- *Kahaani*. Spannende thriller met fraaie opnamen van het straatleven in Calcutta.
- *Dabba (The lunchbox)*. Mooie ingetogen film die zich afspeelt in Mumbai.
- *Slumdog Millionaire*. Meeslepend en met acht Oscars bekroond drama dat zich grotendeels in de slums van Mumbai afspeelt.
- *3 Idiots*. Bollywoodfilm over het studentenleven in India. Geeft een mooi inzicht ten aanzien van de druk van maatschappij en familie om de beste te moeten zijn.

Auteurs

Dana van Breukelen (1981)

is cultureel antropoloog met specialisatie op de Indiase taal en cultuur. Zij schrijft columns en artikelen gerelateerd aan India en heeft een grote passie voor het Hindi en de Hindi film. Momenteel werkt zij aan een promotieonderzoek dat zich richt op hindoe-kinderen in Nederland.

Mariëlle van Bussel (1971)

is freelance journalist en auteur van onder andere *Zwervende spitsen*, een boek waarvoor ze twee jaar lang optrok met een aantal dak- en thuislozen in Nederland. Ze is gefascineerd door India en reisde er vele malen rond. Afgelopen jaren woonde ze deels in de Indiase Himalaya vanwege de liefde, met wie ze nu in Amsterdam woont. Ook zet Mariëlle zich in voor kansloze vrouwen in Tamil Nadu (Zuid-India) via de stichting Melania.

Piet Hermans (1957)

was docent, illustrator en vormgever en is de laatste vijftientig jaar werkzaam als fotojournalist. Hij bereisde alle continenten afwisselend als freelance fotograaf en als reisbegeleider. Zie: www.piethermans.nl

Mirjam Letsch (1965)

is van oorsprong cultureel antropologe met als specialisatie Azië. Nu werkt zij als freelance schrijfster en fotografe. Samen met haar man Hans de Clercq levert zij fotografie uit archief of in opdracht, en schrijft voor uiteenlopende media. Daarnaast zetten ze zich beiden al jarenlang in voor Stichting Duniya, een organisatie die kansarme kinderen in India en Vietnam een beter leven wil geven. Mirjam is auteur van *Street Food India* dat bekroond werd tot Kookboek van het Jaar 2012. Ook publiceerde ze *Street Food Vietnam* en *Street Food Kosovo*. Zie: www.mirjamletsch.com.

Mark Liefvers (1969)

studeerde Talen en Culturen van Latijns Amerika, doet juridisch werk en is freelance schrijver en fotograaf. Zijn reisverhalen en foto's, vaak met natuur als onderwerp, zijn onder andere gepubliceerd in Azië Magazine, Golfers Magazine en IndiaNu. Ook geeft hij presentaties op bijvoorbeeld reisbeurzen, vooral over India, één van zijn favoriete bestemmingen. Zie www.mlwnb.nl

Johannes Odé (1945)

heeft zich tijdens zijn studie architectuur aan de TU Delft gespecialiseerd in huisvesting in India en heeft sindsdien vele malen grote delen van India intensief bezocht. Ook reist hij naar veel andere niet-westerse landen waar hij fotoreportages en interviews maakt. Zijn foto's en verhalen zijn onder andere verschenen in publicaties van Samsam, NCDO, Unicef, Liliane Fonds, Nuffic, Kerkinactie, ICCO, H2O en The Hunger Project. Daarnaast maakt hij o.a. voor de Facebookpagina *NOORDO10inbeeld* reportages over wijkactiviteiten en evenementen in Rotterdam Noord. Zie: odetodiversity.blogspot.com.

TE GAST IN **India**

De landenuitgaven TE GAST IN bevatten artikelen van meerdere auteurs die een speciale band hebben met een land. Zij schrijven op levendige wijze en met kennis van zaken over onderwerpen die hen na aan het hart liggen. Het geeft een opmerkelijk goed inzicht in de levenswijze en omgangsvormen van de bewoners van het land. Bovendien bevat elke uitgave nuttige reistips. Een aanrader voor iedereen die interesse heeft voor verre landen en wil weten wat er achter de schermen gebeurt.

India is een fascinerend land vol uitersten. In de steden is er een enorm contrast tussen moderne en traditionele wijken. En wie de stad verruilt voor het platteland, zet echt een stap terug in de tijd. Waar het ene deel van de natie meegaat in modernisering, blijft het andere deel steken in traditie. Met als gevolg enorme verschillen in inkomen, status en kansen. Dankzij de economische groei bestaat er in India behalve een kleine rijke elite een omvangrijke middenklasse. Deze vaak goed opgeleide stedelingen omarmen de moderne, westerse invloeden maar laten hun religieuze en culturele tradities niet zomaar los. Feesten als Diwali en Holi zijn nog steeds populair maar hebben een nieuwe invulling gekregen. In Bollywood films verliezen de sari's het steeds vaker van de korte rokjes en zijn vele taboes bespreekbaar. Hoewel het binnenlands luchtverkeer enorm is toegenomen, blijft het reizen met de trein hét vervoermiddel voor de lokale bevolking. Massaal bezoeken ze Varanasi, waar de hindoes het liefst willen sterven of het Kumbh Mela-festival. Maar ook de nationale parken, waar steeds vaker ingezet wordt op natuurbescherming, stijgen snel in populariteit.

'TE GAST IN *is het ultieme voorpretboekje*'
Flying Dutchman Magazine

www.tegastin.nl